

SIWE NIEUWSBRIEF

Nr. 54
februari-maart
2010

Nieuwsbrief van het STEUNPUNT voor
INDUSTRIEEL en WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED vzw

ISSN 1379-0420

SIWE-Studiedag 4 december 2009 in het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen te Gent Foto's D.Z.

Redactieadres: SIWE vzw - Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven. Tel.: 016.584342
e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
Redactie: Patrick Viaene, m.m.v. Bruno De Corte, Robin Engels en Karel Haustraete
Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts / Druk: Theo Veugelen, Lubbeek
Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD

Het jaar 2010 kondigt zich aan als het jaar waarin SIWE wellicht genoopt zal worden haar vaste en vertrouwde stek in de Molens Van Orshoven te verlaten. De Molens Van Orshoven worden namelijk binnen afzienbare tijd grondig gerenoveerd door de projectontwikkelaar Ertzberg. Deze laatste kondigde reeds geruime tijd geleden door middel van perscampagnes en een tentoonstelling in het magazijn van de voormalige graanmaalterij Van Orshoven dit bouwproject aan waarbij de realisatie van een nieuwe woonwijk omheen de molens wordt beoogd. De eerste zichtbare stap naar dit bouwproject is de recente afbraak van het groot, zichtbepalend mouterijgebouw van Stella Artois, op het terrein grenzend aan de Molens Van Orshoven.

Mogelijks kan SIWE na de renovatie terugkeren naar de oude locatie, maar dan in elk geval zonder haar uitgebreide depotcollectie, waarvoor heden naar een oplossing wordt gezocht. Probleem bij de toekomst van het depot is dat het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, die SIWE tot eind 2011 ondersteunt in het kader van het (aflopende) “Decreet op de Volkscultuur”, de depotfunctie van SIWE en de door SIWE ondernomen reddingsacties van “roerende” relictten (zeldzame meetinstrumenten, machines, archieven,...) niet beschouwt als horende tot de kerntaken van SIWE. Als vereniging dient SIWE uiteraard de lopende beheersovereenkomst op te volgen. Dit betekent dat de collectie verhuizen (en ze elders als depotverzameling voorstellen) eigenlijk alleen kan als hiermee geen kosten gemoeid zijn: een onmogelijke opdracht. Niet alleen zou de verhuis veel energie (en financiële middelen) vergen, het zou ook niet meer betekenen dan het verschuiven van de huidige problematiek.

Met deze prangende realiteit geconfronteerd, kan SIWE dan ook moeilijk anders doen dan (met uitzondering van een aantal kleinere topstukken) haar verzameling objecten afstoten en deze te schenken aan verenigingen of instellingen met een gelijkaardig doel. Aan geïnteresseerden in het geheel of gedeeltelijk aannemen van de depotcollectie wordt gevraagd zonder verwijl SIWE te contacteren.

In 2010 zal SIWE verder haar rol als knooppunt in de sector industrieel en wetenschappelijk erfgoed opnemen en haar actieplan 2010 nauwgezet uitvoeren. Het werkveld wordt verder in kaart gebracht en er worden activiteiten voorzien die inspelen op de noden van de sector. Er worden opnieuw regionale en thematische studiedagen georganiseerd en deelgenomen aan publieksmanifestaties zoals de Erfgoeddag, Open Monumentendag, de Week van de Smaak. Er wordt ook verder deelgenomen aan het overlegtraject, geleid door FARO, dat moet leiden tot de realisatie van een expertisecentrum industrieel en wetenschappelijk erfgoed. Ook de periodieke publicaties zoals de Nieuwsbrief en het Magazine worden verder gezet. 2010 wordt dus een druk jaar met belangrijke uitdagingen. U kan hierbij SIWE steunen door uw voorstellen, uw inbreng als vrijwilliger en door uw hernieuwd lidmaatschap. Dit is, samen met een verjonging en uitbreiding met nieuwe vrijwilligers immers onontbeerlijk om een goede werking van onze vereniging mogelijk te maken. In naam van SIWE dank ik u bij voorbaat voor uw lidmaatschap en inbreng.

Patrick VIAENE, voorzitter SIWE vzw

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

SIWE-TENTOONSTELLING “DE ZON BLIKT OP MECHELEN. DE SAGA VAN LE SOLEIL, EUROCAN EN MARIE-THUMAS.

De tentoonstelling, gerealiseerd in het kader van de “Week van de Smaak 2009” liep in de Stedelijke Openbare Bibliotheek van Mechelen van 12 tot 29 november 2009. De belangstelling was groot. Dit bleek reeds bij het openingsgebeuren, waarop een vijftigtal personen naar de boeiende voordracht van gewezen technisch directeur Leonard Debleeckere, zie foto, kwamen luisteren. Hij sprak over zijn eerste werkdag bij Le Soleil, maar ook over de vele technische

ontwikkelingen die hij bij de productie van de conservenblikken wist door te voeren, over de technology-transfer in de sector en over de recente bedrijfsgeschiedenis van Eurocan na de brand van het ‘moederbedrijf’ in de Nekkerspoelwijk en de verhuis naar de nieuwe fabriek op het industrieterrein Mechelen-Zuid. Er was een opvallende delegatie van vroegere werknemers van de bedrijven waarover de tentoonstelling handelde. Ook kwamen in de loop van de twee weken na de opening talrijke bibliotheekbezoekers en andere geïnteresseerden een kijkje nemen. Het gros van de tentoongestelde voorwerpen en documenten kwam uit de private verzameling van L. Debleeckere en van zijn vroegere medewerker André Steurbaut. SIWE vzw dankt hen, alsook de directie en de medewerkers van de Stedelijke Openbare Bibliotheek voor de geboden faciliteiten. Ook in 2010 zal SIWE deelnemen aan de vijfde Week van de Smaak.

Volle zaal aandachtige toehoorders Foto D.Z.

Vrijdag 4 december 2009 Tweede STUDIENAMIDDAG “ACADEMISCH WETENSCHAPPELIJK TECHNISCH ERFGOED, COLLECTIES INVENTARISEREN & ONTSLUITEN”

De SIWE-Rondetafel “Academisch Wetenschappelijk Technisch Erfgoed”, gehouden in het Thermotechnisch Instituut van de KULeuven op 9 december 2008, kreeg een vervolg. In samenwerking met het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen van de Universiteit Gent organiseerde SIWE een tweede studienamiddag op vrijdag 4 december 2009 op de Campus UG-De Sterre te Gent. Het programma was deze keer gericht op de inventarisatie van collecties academisch wetenschappelijk erfgoed. De sprekers waren Danny Segers, Kristel Wautier, Isabel Rotthier, Laurence Hauttekeete, Peter Mechant en Alexander Jonckheere. Ook deze keer werd een unieke gelegenheid geboden voor uitwisseling van informatie over dit onderwerp, onder meer tijdens de vragenronde, geanimeerd door Patrick Viaene en Bruno De Corte, en tijdens het exclusieve museum- en depotbezoek. Een uitgebreid verslag van deze studiedag mag u verwachten in een volgend SIWE-Magazine. SIWE dankt alle sprekers. Een speciaal dankwoord voor de directie en de medewerkers van Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen en de Universiteit Gent voor de geboden faciliteiten en de intensieve medewerking aan deze studiedag.

De voorkaft toont een foto van de zaal en van de panelleden, de onderstaande foto geeft een beeld van de deskundige uitleg verstrekt door Antoon Devogelaere over de verschillende gaslampen en elektrische verlichtingstoestellen. Foto D.Z.

Siwe-magazine 41-42 INDUSTRIEEL & WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN VLAAMSE PROVINCIESTEDEN (1) SINT-TRUIDEN Erfgoed van industriële en sociale geschiedenis tussen fruitbomen, abdijen en kastelen

Een lijvig dubbelnummer van het SIWE-Magazine (met 100 bladzijden en niet minder dan 140 illustraties) rondde de jaargang 2009 van deze periodieke publicatie af.

De uitgave handelt volledig over een welbepaalde stad en haar omgeving, met name: Sint-Truiden en de fruitstreek. De publicatie kadert in het voornemen van SIWE om jaarlijks over de industriële geschiedenis en het industrieel en wetenschappelijk erfgoed van één Vlaamse provinciestad een uitgebreide bijdrage of een integraal Magazine te publiceren.

Zowat alle aspecten (voedings-, metaal-, glas-, steen- en bouwnijverheid, handel, openbaar vervoer, sociale geschiedenis van het wonen, enz.) komen aan bod. Ook wordt een overzicht gegeven van de plaatselijke actoren die een werking ontplooiën op het gebied van de industriële cultuur en erfgoed.

Dit magazine werd op 25 januari 2010, onder ruime belangstelling, voorgesteld in de Brouwerij Kerkom te Sint-Truiden, zie foto.

Persvoorstelling
Magazine St.-Truiden
Foto Egide Lismont
Nieuwsblad

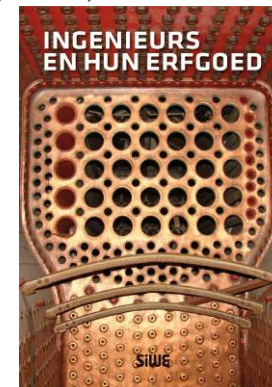
Met een dergelijke publicatie hoopt SIWE haar netwerkfunctie en haar aanwezigheid op plaatselijk en regionaal vlak versterken. Exemplaren kunnen besteld worden door storting van 7,50 € (10,00 € inclusief portkosten) op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw, Stapelhuisstraat 15, 3000 Leuven.

INGENIEURS EN HUN ERFGOED, EEN UNIEKE SIWE- PUBLICATIE Persvoorstelling 27 jan. 2010

Ingediend in het kader van de “Projectoproepen 10.000 Euro” van VCM (de vorige naam van het Forum voor Erfgoedverenigingen vzw)

In tegenstelling tot talrijke architecten en ondernemers die in ons land actief waren, zijn de ingenieurs, die een belangrijke bijdrage leverden aan de ontwikkeling van de industriële samenleving, zeer weinig bekend bij het grote publiek.

SIWE vzw realiseerde in 2009 een 100 bladzijden tellende en geïllustreerde publicatie, waarin de rol van de ingenieurs en hun verwezenlijkingen op een heldere manier toegelicht worden. Niet minder dan 25 personiteiten worden in “Ingenieurs en hun erfgoed” behandeld.

Persvoorstelling in Den Wolsack Antwerpen

Persvoorstelling in Wolsack Antwerpen Foto's Karel Haustraete

In aanwezigheid van meer dan 30 enthousiaste aanwezigen werd het Siwe-boek “Ingenieurs en hun erfgoed” op 27 januari 2010 voorgesteld in Den Wolsack Antwerpen. Na een inleidend woord van onze voorzitter Patrick Viaene over de geschiedenis van Siwe, werd het boek besproken door de Siwe-coördinator Bruno De Corte. Hierbij werd het belang van de ingenieur in het verwezenlijken van het technisch erfgoed onderstreept. Na een vragenronde, waarbij de tussenkomsten van A. Himler (zie foto links) getuigde van een grondige kennis van het technisch en maritiem erfgoed, werd verder gediscuteerd tijdens een geanimeerde receptie.

U kan deze vernieuwende publicatie bestellen door storting van 10 € (12,50 € inclusief portkosten) op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw, Stapelhuisstraat 15, 3000 Leuven.

KOMENDE SIWE-ACTIVITEITEN

Zondag 6 februari 2010: BEZOEK AAN HET BRUSSELS MUSEUM VAN DE MOLEN EN DE VOEDING EN HET KANAALPARK TE VILVOORDE

Op zondag 6 februari om 13 uur brengt SIWE een bezoek aan het Brussels Museum van de Molen en de Voeding. Het museum (toegang 3 €) werd ondergebracht in de met veel zorg gerestaureerde stellingwindmolen aan de Lindestraat 189 en in de aanpalende voormalige specerijenmaaldery Tausig te Evere. Hier loopt ook een boeiende tijdelijke tentoonstelling over de geschiedenis van de specerijen en de specerijenhandel en -

nijverheid. Deelnemers melden zich aan op info@siwe.be en worden verwacht om 13u00 aan de ingang van de molen. (Te bereiken met tram 55 of bus 270, 271, 272 of 471). Er zijn vlote parkeermogelijkheden in de directe omgeving. U kan de molen bereiken via de tuin van het molenaarshuis Lindestraat 189, 1140 Evere of via de Windmolenstraat 21.

Daarna verplaatsen wij ons naar Vilvoorde voor een korte geleide wandeling, met als vertrekpunt de aanlegsteiger aan het Zeekanaal Brussel-Willebroek (ter hoogte van de Vlaanderenstraat). De wandeling loopt langs de hefbrug van Vilvoorde, het gerestaureerde Tuchthuis, de Zenneoeveren en de historische Zennestuwven. Dit gebied werd voorbeeldig gerenoveerd onder impuls van Watersite Vilvoorde. Het einde van de uitstap wordt voorzien omstreeks 17 uur. Deelname aan deze tweede activiteit is gratis.

http://www.opt.be/informations/toeristische_attracties_evere_brussels_museum_van_de_molen_en_de_voeding/nl/V/55951.html

ERFGOEDDAG 2010 OMTRENT “FAKE”

Na het thema “Vriendschap” in 2009, komt voor de Erfgoeddag 2010, het thema “Fake” aan bod. Elke erfgoedvereniging zal zich wel op de ene of andere manier aangesproken voelen door dit brede thema en dit staat alvast garant voor weer eens een boeiende Erfgoeddag. Alle praktische informatie over de Erfgoeddag 2010, die plaats heeft op zondag 25 april 2010, werd gebundeld in een “Inspiratiegids voor deelnemers”, uitgegeven door FARO.

Zie ook de website www.erfgoeddag.be / E-mail: info@erfgoeddag.be.

Op www.siwe.be vindt men meer bijzonderheden over de concrete invulling door SIWE op de Erfgoeddag 2010.

Zaterdag 20 maart: ALGEMENE VERGADERING LENTE 2010, BEZOEK AAN LA FONDERIE TE SINT-JANS-MOLENBEEK

La Fonderie Foto's D.Z.

Na de Algemene Vergadering, voorbehouden voor Effectieve Leden (13u30-15u30) worden de SIWE-leden uitgenodigd om deel te nemen aan een geleid bezoek door La Fonderie, het Centrum voor Economische en Sociale Geschiedenis van het Brussels Gewest.

Een vijftal jaar geleden opende La Fonderie in een der industriële gebouwen van de voormalige brongstijerij

“Compagnie des Bronzes” een voorbeeldig ingerichte museumvleugel. La Fonderie publiceert “Les Cahiers de La Fonderie”, inventariseert het industrieel erfgoed van het Brussels Gewest, leidt boottochten en erfgoedtours over de industriële en sociale geschiedenis van Brussel en organiseert regelmatig tijdelijke tentoonstellingen. Voor alle informatie over deze activiteiten: zie www.lafonderie.be

De samenkomst voor de door SIWE aangeboden rondleiding is voor de ingang van het museum om 15.30 uur.

Adres: Ransfortstraat 27 te 1080 Sint-Jans-Molenbeek.

Openbaar vervoer: La Fonderie ligt op 350 meter van het metrostation “Graaf Van Vlaanderen” (drie stations verwijderd vanaf Brussel Centraal Station):

wandel over het Gemeenteplein, de Pradostraat (voetgangersstraatje) en recht door (Ransfortstraat).

La Fonderie Foto D.Z.

SIWE-RONDE Tafel “INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN OOST-VLAANDEREN” TE St.-NIKLAAS, 7 mei 2010

De in 2009 uitgestelde studiedag “Industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Oost-Vlaanderen” zal plaatsvinden te Sint-Niklaas op 7 mei 2010. U leest in de eerstvolgende Nieuwsbrief en op onze website www.siwe.be meer over het programma en over de deelnemingsvoorwaarden.

OPROEPEN

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, die SIWE tot eind 2011 ondersteunt in het kader van het (uitlopende) “Decreet op de Volkscultuur”, beschouwt de depotfunctie van SIWE en het redden van fysieke relict (zeldzame meetinstrumenten, machines, archieven en aanverwante objecten) niet als horende tot de kerntaken van SIWE vzw. De vereniging dient uiteraard de lopende beheersovereenkomst op te volgen. Dit betekent dat, in het bijzonder met de nakende verhuisplannen in het vooruitzicht (zie “voorwoord”), het verhuizen (en elders opstellen als depotverzameling) niet alleen veel energie (en kosten) zou vergen, maar ook niet meer zou betekenen dan het verschuiven van de huidige problematiek.

Met deze realiteit geconfronteerd, kan SIWE dan ook moeilijk anders doen dan (met uitzondering van een aantal klein formaat topstukken) haar verzameling objecten af te stoten en deze te schenken aan verenigingen of instellingen met een gelijkaardig doel. Geïnteresseerden kunnen zich melden voor één of meerdere objecten.

STEUN DE RESTAURATIE VAN EEN HISTORISCHE NMVB-BIJWAGEN

U kan bijdragen tot de restauratie van de historische NMVB bijwagen A.1584 van TTA (aangesloten bij Febelrail) door publicaties, dvd's enz. aan te kopen. Deze interessante publicaties en producten staan vermeld op www.tramania.com. We vermelden enkel bij wijze van voorbeeld de nieuwe publicatie “Trams through the Dunes. The coastal tramway 1885-2010”. Zie ook <http://pdussart.tripod.com/tramaniacommandedivers.pdf>

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

BELGIË

OVER DE “GIDS VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE WETENSCHAPPEN” IN BELGIË

De vzw Nationaal Centrum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen werkt momenteel aan een “Gids voor de Geschiedenis van de Wetenschappen in België”. Een actueel overzicht van de instellingen en personen die betrokken zijn in het domein van de wetenschapsgeschiedenis, moet leiden tot een gids die alle geïnteresseerden kunnen oriënteren in de diverse domeinen van de wetenschapsgeschiedenis in ons land. Het eerste deel behelst een quasi volledige lijst van instellingen, werkzaam in dit domein, terwijl in het tweede deel een personenlijst en hun gedetailleerde contactgegevens zullen opgenomen worden. Alle bijkomende informatie in dit verband is welkom bij de contactpersoon, de heer Frédéric Winand van het NCGW (Nationaal Centrum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen), Keizerlaan 4, 1000 Brussel. Cfr. http://ncgw-cnhs.kbr.be/intro_nl.html en frederic.winand@kbr.be
Tel.: 02/519.56.12.

CINEMATEK PLANT PUBLICATIE MET DVD OMTRENT GESCHIEDENIS BELGISCHE STEENKOOLMIJNEN

Heden wordt door het Koninklijk Filmarchief een interessante publicatie met dvd voorbereid omtrent de geschiedenis van de Belgische steenkoolmijnen. De uitgave kadert binnen de reeks “CINEMATEK DVD's”. Het is de bedoeling dat boeiende kortfilms (zowel fictie als non-fictie) opgenomen worden. Men vindt informatie over de reeds uitgegeven Cinematek dvd's op website www.cinematek.be

VLAANDEREN ALGEMEEN

LEES DE NIEUWSBRIEF “GETIJDEN” VAN WATERERFGOED VLAANDEREN

WEV (Watererfgoed Vlaanderen) verspreidt sedert het voorjaar van 2009 de nieuwsbrief “Getijden” met nieuws en activiteiten van WEV en andere actoren van de sector, alsook een goedgevulde “watererfgoedkalender”. Zo bevat de Nieuwsbrief van 10 december 2010 volgende bijdragen: “Minister Bourgeois bevestigt investering in Doelse Koggen...maar presenteert een bijzonder teleurstellende beleidsnota”, “Naar een versnelde uitvoering van het Decreet Varend Erfgoed”, “Themanummer van SIWE-Magazine over Antwerpse watererfgoed”, “Eugeen Van Mieghem-museum verhuist naar gerestaureerd Antwerps havenpand “La Rade” .

Zie ook www.watererfgoed.be / E-mail: secr@watererfgoed.be

RED DE PAKKETBOOT “CHARLESVILLE”

Foto uit <http://liners.gmxhome.de/buechner/buechner.htm>

De Charlesville is het laatste oude Belgische passagiers- en vrachtschip. Het schip ligt aangemeerd in de haven van Rostock (Duitland). Het is een uniek icoon van ons overzees verleden en maritiem erfgoed. Het werd gebouwd in 1951 in de werf van Cockerill-Hoboken. Dit gemengd vracht- en passagiers-schip werd vooral ingezet tussen Antwerpen en Matadi (Congo). In 1976 verkocht de CMB het schip aan VEB Deutsche Seereederei 'Rostock, DDR), dat verbouwd werd tot opleidingsschip voor de plaatselijke zeevaartschool. De Charlesville werd vanaf dan “Georg Buechner” genoemd. In 1989 vertrok een Antwerpse delegatie om het schip terug te kunnen krijgen, maar de kosten bleken onhaalbaar. In 1991 werd het schip overgedragen aan de stad Rostock, die sindsdien herhaaldelijk de stad Antwerpen contacteerde om het terug te

geven..., tot op heden zonder concreet resultaat. Een Duitse hotelketen redde het schip in extremis van verschroming door het in te richten als jeugdherberg (intussen had CMB wel de waardevolle meubilering weten te recupereren). Eigenlijk ligt het schip al jaren in de weg, want de stad Rostock wil de ligplaats vrijmaken voor een ander (Duits) schip, dat als museumschip zou fungeren. VEW dient heden als een soort van communicatieplatform voor mogelijke oplossingen. Er werd al voorgesteld om het schip naar Antwerpen over te brengen voor exploitatie als hotel (met vermoedelijk een hogere rendabiliteit). De machinekamer, scheepsbrug en andere delen van het schip hebben museale potentie. Een andere optie is het ter beschikking stellen van het vrachtruim aan het Antwerpse havenbedrijf voor demonstraties van bijvoorbeeld de stiel van stukgoedbehandeling (met een “niche”, voorbehouden voor de Antwerpse Zeevaartschool). Het MAS en Red Star Line openen mogelijks perspectieven voor een involle invulling als museum antennepunt. VEW vraagt in elk geval aandacht voor de problematiek van de Charlesville en roept op tot steun...

BOEGBEELDEN: OPMERKELIJKE UITSTAPPEN NAAR HET LAND VAN WATER EN WIND

In de fraaie folder “Boegbeelden” en op een aantrekkelijke website (zie hieronder) worden meer dan twintig interessante initiatieven en bezienswaardigheden langs de Bovenschelde en de Scheldemonding aangeprezen. De folder benadrukt in het bijzonder het gemeenschappelijke maritiem erfgoed van Vlaanderen en Zeeland. Een greep uit het aanbod: de Getijdenmolen en de CNR-werf te Rupelmonde, de Mercator en de Maritieme site te Oostende, het Nautisch bezoekerscentrum Rupelstreek, de Stads & Commerciwerf en de historische veerboot “Zuidvliet” te Zierikzee (NL), de historische scheepswerf C.A. Meerman te Arnemuiden (NL) en het Zeeuws maritiem muZEEum te Vlissingen (NL)., zie:

<http://www.hiswa.nl/C0/Nieuws/Document%20Library/folder%20Boegbeelden%202006.pdf>

EEN PUBLICATIE OVER ROLLEND ERFGOED IN HET VOORUITZICHT

In 2010 is het 175 jaar geleden dat de eerste spoorlijn op het vasteland tussen Brussel en Mechelen werd ingewijd. De kusttram viert in ditzelfde jaar zijn 125ste verjaardag met een uitgebreid feestprogramma. Trein en tram hebben de voorbije twee eeuwen hun sporen verdiend en speelden een belangrijke rol in de geschiedenis van de mobiliteit en de ontwikkeling van de industriële samenleving. Openbaar Kunstbezit Vlaanderen vzw wijdt in 2010 haar laatste tijdschriftaflevering aan het rollend erfgoed in Vlaanderen. Meer informatie op www.tento.be, E-mail: info@okv.be.

ONTDEK HET ERFGOED LANGS VLAAMSE RIVIEREN EN KANALEN MET RIVERTOURS

Het watertoerisme en de passagiersvaart op de Brabantse kanalen, in het Scheldeland en op de Dender zijn in volle ontwikkeling. De waterwegen veranderden de laatste jaren drastisch van gedaante met opnieuw proper(er) water, met tal van fiets- en wandelpaden. In talrijke steden en gemeenten kwamen nieuwe aanlegplaatsen, oude watersites werden geherwaardeerd. Het toeristisch vaar- en fietsprogramma van "Kanaaltochten Brabant", "Boottochten Scheldeland" en "Brussels by Water", uitgevoerd door Rivertours, speelt in op deze evolutie. De vaarroutes en de deelnamevoorwaarden worden beschreven in een brochure van Rivertours, ook raadpleegbaar via website www.rivertours.be.

MOLENVERENIGINGEN IN VLAANDEREN

Hierna volgt een handig overzicht met contactgegevens van de belangrijkste molenverenigingen in Vlaanderen.

- Molenforum Vlaanderen vzw, Kerkstraat 3, 2890 Sint-Amands, www.molenforumvlaanderen.be
- Molenzorg Vlaanderen vzw, Bruggestraat 74, 8830 Hooglede, www.molenechos.org
- Levende Oost-Vlaamse Molens vzw, Ommegangstraat 17, 9667 Horebeke, www.vlaamsemolens.com
- Werkgroep West-Vlaamse Molens vzw Vlaanderen vzw, Bruggestraat 74, 8830 Hooglede, <http://www.wwmolens.be/>
- Koepel Molens Vlaams-Brabant fv, Molenkauter 9, 1760 O.-L.-V.-Lombeek, www.molensvlaamsbrabant.be
- Levende Molens Noord-Limburg vzw, Peltanusstraat 24, 3900 Overpelt, <http://users.skynet.be/levendemolenslimburg>
- Levende Molens vzw, NSB-straat 15, 2180 Ekeren, www.levendemolens.be
- Studiekring Ons Molenheem, Broekstraat 52, 1745 Opwijk, onsmolenheem@skynet.be
- Werkgroep Malen met Molens, Molendreef 28, 9880 Aalter, Mdekelschot_molenaar@hotmail.com
- Ecopower cvba, Statiestraat 164, 2600 Berchem, www.ecopower.be

Bron: OKV, *Kunst- en erfgoedtijdschrift*, jg. 47 (2009).

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: 180 JAAR BELGISCHE HANDTASSEN IN HET MOMU (herhaling)

In het Modemuseum, Nationalestraat, 28 te 2000 Antwerpen loopt tot 21 februari 2010 de tentoonstelling "Delvaux, 180 jaar Belgische luxe". Deze tentoonstelling werd grondig voorbereid door de Britse designjournaliste Hettie Judah, die zich bijna een jaar lang onderdompelde in de geschiedenis van dit Belgische lederwarenhuis. Delvaux is al meer dan een anderhalve eeuw synoniem van Belgische, tijdloze degelijkheid. De vorm van de klassieke handtassen van Delvaux evolueerden toch mee met hun tijd. In tegenstelling tot veel andere bedrijven kon Delvaux zich handhaven. Het met veel zorg gerenoveerde Arsenaal langsheen de Generaal Jacqueslaan te Brussel is de laatste decennia de vaste stek geworden van het bedrijf. Meer informatie op tel.: 03/470.27.70 en website www.momu.be

BOOM: BAKSTEENPRIJS WIENERBERGER VOOR HERBESTEMDE STEENBAKKRIJ

Op de uitreiking van de tweejaarlijkse Belgische Architectuur- en Energieprijzen heeft architectuurbureau Verdict & Verdict de Baksteenprijs van Wienerberger ontvangen voor het omvormen van de voormalige steenbakkerij Peeters-Vanmechelen te Boom tot een woning. Sommige bijgebouwen werden ontmanteld, maar de karakteristieke droogovens werden behouden en gevaloriseerd.

GEEL: EXPOSITIE "GOD OF DOCTOR" IN HET GASTHUISMUSEUM (herhaling)

Nog tot 31 maart 2010 loopt in het Gasthuismuseum St.-Dimpna "God of doctor", een expositie met voorwerpen, opgesteld tussen de stukken van de vaste opstelling, en ontleend aan de Apotheek-collectie Van Schoor (KAVA) en andere private verzamelingen. Alle informatie op: www.gasthuismuseumgeel.net

LIER EN DE L'AVENIRSITE

Foto's Greet Svsmans uit vermelde website

De L'Avenir site, aan de vesten van de stad Lier, werd gebouwd rond 1905. Na het faillissement van de oorspronkelijke borstelfabriek kocht de familie Mariën in 1936 het pand om er een fietsenfabriek in onder te brengen. Na de verhuis van het bedrijf in 1970 werd het gebouw nog gebruikt voor de opslag van fietsen. Begin 2006 werd begonnen met het leeghalen van dit industrieel pand en werden de kwaliteiten van het gebouw herontdekt. De restauratiewerken om het gebouw een culturele bestemming te geven (tentoonstellingen, workshops, tekenateliers, enz.) werden opgestart. Midden 2009 presenteerde de stad Lier de krachtlijnen voor de ontwikkeling van de aangrenzende Sionsite (heden stadsmagazijnen). Om het beheer van de L'Avenir site te verzekeren werd de vzw "L'Avenir site" opgericht, met als adres: Sionplein 19, 2500 Lier. Zie www.lavenirsite.be / info@laveniersite.be. Contactpersoon: Hilde Mariën, hilde.marien@skynet.be

MECHELEN: BEZOEK DE NIEUWE WEBSITE VAN MSCM DE PIJL

Op <http://www.de-pijl.be> vindt men alle nuttige informatie over MSCM De Pijl of "Miniatuur Spoorweg Club Mechelen". Deze vereniging werd opgericht in 1974 in Mechelen. De club nam korte tijd nadien haar intrek in een lokaal van het Vormingsstation te Muizen (Leuvensesteenweg 443 te Muizen-Mechelen). In 1977 werd daar gestart met de bouw van een modelspoorbaan "De trein in het klein". Bovenvermelde website werd onlangs volledig vernieuwd en vermeldt de bezoeken, opendeurdagen, lidmaatschapvoorwaarden, clubdagen (dinsdag- en vrijdagavonden), ledeninformatie, enz.

MECHELEN: UNIEK BEZOEK AAN SPOORWEGMUSEUM DE MIJLPAAL

Replica Le Belge Foto A.B.

Door de aanleg van de nieuwe TGV-lijn dreigt het unieke museum De Mijlpaal, gehuisvest in het oudste spoorweggebouw van België (en mogelijks zelfs van het hele Europese vasteland) te verdwijnen. Oud arsenaal werknemer H. Weymeers zal op 2 maart 2010 van 19.30 tot 21.30 uur een rondleiding geven doorheen de unieke collecties. Afspraak om 19u15 aan de ingang van het museum. Inschrijven door storting van 5 € op rekeningnummer 405-0106331-50 van VIK-Mechelen, met vermelding van referentie BBMLN10310.

TURNHOUT: OVER DE WEBSITE VAN DE "HISTORISCHE DRUKKERIJ"

De Historische Drukkerij Turnhout is gelegen Steenweg op Mol 82 te 2300 Turnhout. Tel.: 014/42.00.34. Op de fraaie website www.historischedrukkerij.be via men informatie over de collectie en de inventaris van drukmachines en werktuigen. Men kan hier ook de Nieuwsbrief van de Historische Drukkerij vinden. Dit privé-initiatief is een belangrijke speler inzake de erfgoedsector van het drukkerijwezen in Vlaanderen.

Koenigs eerste cilinderpers Foto uit website

PROVINCIE LIMBURG

GENK-WATERSCHEI: MIJN-VERLEDEN PLANT “WERELDTENTOONSTELLING” OVER MIJNERFGOED

De vereniging “Mijn-Verleden” te Waterschei (Genk) wil in het jaar 2012 een grote tentoonstelling over mijnnerfgoed organiseren. Voorzitter Xavier Huygen denkt onder meer aan de presentatie van mijnwerkerskleding uit diverse landen. Ook andere thema's zullen in de expositie aan bod komen. Huygen beschikt in dit verband over een netwerk van contacten, maar roept alle geïnteresseerden met bijkomende informatie en ideeën op om met hem contact te nemen. Adres: Xavier Huygen, Binnenstraat 64, 3600 Genk. Tel.: 0477/33.85.55. E-mail: xavier.huygen@pandora.be

HANDIGE WEBSITES VOOR DE VERKENNING VAN HET MIJNERFGOED

Als voorbereiding van een bezoek van het mijnnerfgoed in Limburg wordt de raadpleging van volgende websites warm aanbevolen:

www.steenkool.be : Vlaams Mijnmuseum;

www.erfgoeddeisden.be : Museum van de Mijnwerkerswoning;

www.mijndepot.be : Mijndepot Waterschei;

www.kolenspoor.be : vzw Kolenspoor met museumspoorlijn As-Eisden;

www.sleutelfiguren.be en www.mijnstreek.be : Mijnstreektours georganiseerd door Het Vervolg vzw;

www.mijnerfgoed.be: Erfgoedcel Mijn-Erfgoed.

Zie ook de onderstaande boekbespreking: Delarbre F., e.a. Mijnnerfgoed in Limburg.

MIJNSTREEKTOURS & SLEUTELFIGUREN

“Het Vervolg” begeleidt op deskundige en ontspannen manier erfgoedtoers per minibus doorheen de mijnstreek. Diverse formules zijn mogelijk en de prijzen (20 tot 50 € per persoon) worden bepaald door het programma, de duur van de toer en de bezoeken en activiteiten. Reservatie: reservaties@hetvervolg.org of bel 089/86.58.86. Postadres: Het Vervolg, Vennestraat 127 bus 2, 3600 Genk.

Een boeiend project van Het Vervolg is “SLEUTELFIGUREN”. Onder het motto “verhalen om nooit te vergeten verteld door mensen van de mijnstreek” brengt

Het Vervolg u in contact met bevoorrechte getuigen, woonachtig in de mijnstreek, die u hun persoonlijk levens- en arbeidsverhaal vertellen. Zie voor meer informatie www.sleutelfiguren.be of bel 089/86.58.86.

Het Vervolg organiseert ook tentoonstellingen over mijnwerkerscultuur in en buiten Limburg. Men beschikt ook over een eigen tentoonstellingszaal “Coalface gallery”, info: karenwyckmans@hetvervolg.org

WINTERSLAG EN DE MIJNATTRACTIE C-TOUR

C-TOUR is een project voor een toekomstig belevingsparcours doorheen de beschermde mijngebouwen van Winterslag. De voorbereidende fase is gestart. Doel is niet een natuurgetrouwe ondergrondssimulatie te realiseren, maar een “subtiele tocht die de bezoekers in contact brengt met het mijnverleden in al zijn dimensies en met de invloed ervan op het leven van vandaag”, zegt Genks schepen voor toerisme Luc Dullers. De toer zal een lus maken door de vroegere energiegebouwen, de ondergrondse luchtgangen en houdt een beklimming in van de 60 meter hoge schachtbok. Ook hedendaagse kunst krijgt een ruim aandeel in het project. C-TOUR wordt gezien als een belangrijke fase in de uitbouw van C-Mine en in de uitbreidingsplannen voor Genk.

EINDELIJK EEN HERBESTEMMING VOOR DE MIJNGEBOUWEN VAN WATERSCHEI?

In “Het Belang van Limburg” van 29 oktober 2009 verscheen een bedrage “Bouwbedrijf Kumpen (Hasselt) geeft mijnterrein Waterschei nieuwe toekomst”. Er is een hoogwaardig bedrijvenpark voorzien. In hoeverre de oude mijngebouwen effectief zullen opgenomen worden in dit ambitieus project bestaan echter nog onduidelijkheden.

HOESELTSE TREINCLUB vzw. 85ste INTERNATIONALE RUILBEURS

MODEL TREINEN EN TOEBEHOREN

Zondag 31 januari 2010 van 9u tot 13u in het Cultureel Centrum Ter Kommen Hoeselt Europalaan 2 3730 Hoeselt.

Info: Lindekapelstraat 7 te 3730 Hoeselt, Tel : 089-514644 Fax : 089-622940

Email : info@hoeseltsetreinclub.be Website: www.hoeseltsetreinclub.be

86ste Ruilbeurs : 28 maart 2010.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

GENT:15 NOVEMBER 2009, GELEID BEZOEK AAN MUSEUM MEERHEM

Dit zeer sporadisch bezoekbaar museum is ondergebracht in het vroegere Kartuizerklooster, Pedro de Ganteplein (of "Fratersplein") nr. 9 te Gent. De kapel van het klooster en een aantal andere gebouwen werden in opdracht van de legendarische Gentse ondernemer-smokkelaar Lieven BAUWENS ingericht als textiefabriek. Reserveren gebeurt via mail luc.lekens@telenet.be of telefonisch op nummer 09/228.72.96.

GENT: TENTOONSTELLING ARMAND HEINS : NOG TOT 25/04/2009 IN HET MIAT

Tot 25 april 2010 loopt in het MIAT een overzichtstentoonstelling over leven en werk van Armand HEINS. Deze kunstenaar had een grote invloed op het culturele gebeuren in Gent in de Belle Epoque-periode en ook nog een tijd daarna. Hij was ook een bezieler van het Designmuseum (Museum voor Sierkunst). Heins maakte vele honderden tekeningen, litho's, etsen en had een passie voor archeologie, oudheidkunde en heemkunde. Meer informatie op www.miat.be

GENT EN HET ERFGOED VAN BETON EN HENNEBIQUE

De Universiteitsbibliotheek Gent plaatste het tijdschrift "Le Béton Armé", uitgegeven door François Hennebique en zijn bedrijf 'on line'. Alle (378) afleveringen van het maandelijkse magazine (verschenen tussen 1898 en 1939), een unieke bron voor de geschiedenis van het bouwbedrijf, kunnen geraadpleegd worden. Zie: <http://www.lib.ugent.be/lebetonarme/>

KNESSELARE EN DE SIGARENFABRIEK COGETAMA

De Erfgoedcel Meetjesland werkte een boeiend project uit rond de Cogétama sigarenfabriek, die 110 jaar actief was in de gemeente Knesselare. Het bedrijf werd gesticht in Gent door Leonard Vande Walle in 1853. Reeds in 1870 werd de productie verplaatst naar het landelijke Knesselare, waar de lonen nog lager waren. In 1901 werd de oude werkplaats in de Nieuwstraat verlaten en

werd een nieuw fabrieksgebouw "Néron" gebouwd in de Kerkstraat. Voor het uitbreken van WO I werkten er meer dan 300 werknemers in de sigarenfabriek, vooral vrouwen en kinderen. Na de oorlog werd "Etablissement Cogétama-Néron" omgevormd tot "NV. Cogétama". Legendarisch in de bedrijfspubliciteit was het beeld van de rokende indiaan. In 1982 besloot de holding Tabacofina (die het grootste deel van de Belgische sigarenmarkt in handen had) dat de fabriek dicht moest, wat gebeurde op 30 juni 1983. Alle informatie over het project, de activiteiten en publicatie over Cogétama op <http://erfgoedcelmeetjesland.be>

MALDEGEM: STOOMCENTRUM RESTAUREERT STOOMLOC BEBERT

De restauratie van de stoomlocomotief "Bebert", uitgerust met een Belpaire vuurkist, eigendom van het Stoomcentrum Maldegem, is ver gevorderd. De restauratie werd uitgevoerd door een gespecialiseerd bedrijf in Engeland. Op www.stoomcentrum.be/blog vindt men meer informatie en wordt aangegeven hoe men dit duur project financieel kan ondersteunen.

EEN GREEP UIT HET RIJKE AANBOD VAN IWE-MUSEA IN DE VLAAMSE ARDENNEN

KOETSENMUSEUM VERDONCKT, Rubbigtsbank 39 te 9681 Nukerke. Unieke koetsencollectie, lijkwagens, berlines. Info: <http://www.koetsen-verdonckt.be/>

SONS SHOES OR NO SHOES, Vandevoordeweg 2, 9770 Kruishoutem. Indrukwekkende collectie schoeisel, gepresenteerd in een mooi landelijk kader. Info: <http://www.shoesornoshoes.com/>

STEDELIJK TEXTIELMUSEUM – MUST, Bruul & De Biesestraat 2, 9600 Ronse. Prachtige collectie werkende weefmachines 1850-2000. Informatie over de sociale en industriële geschiedenis van Ronse. Info: www.ronse.be

SIGAREN- EN LUCIFERMUSEUM / ABDIJMUSEUM, Abdijstraat 10, 9500 Geraardsbergen. Waardevolle site met diverse kleine musea over Chantillykant, sigarenproductie en de lokale lucifersnijverheid. Info: www.de-abdij.be

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

GRIMBERGEN: GEMEENTEBESTUUR WIL TRAMMONUMENT

Het gemeentebestuur van Grimbergen zou graag het historische tramrijtuig SE9104, dat gedurende lange jaren door de gemeente reed, als monument opstellen aan de stelplaats van De Lijn. Er wordt nu overleg gevoerd tussen De Lijn, META (Mobiël Erfgoed Tram en Autobus) en de Gemeente om het project te realiseren. Het zal het erfgoedlandschap zeker ten goede komen en het historische tramvervoer terug aanschouwelijk maken.

MAAK KENNIS MET HET BROUWERIJERFGOED VAN HET HAGELAND

Het Hageland, het oostelijke deel van de provincie Vlaams-Brabant, kan bogen op een rijk brouwerijverleden en –erfgoed. Hierna volgt een (bescheiden) selectie uit een ruim aanbod, dat uitnodigt tot een verkenning ter plaatse.

DIEST

Veel brouwerijen uit de regio Diest verdwenen of werden opgeslorpt door grotere concerns. Dat leert men tijdens een bezoek aan de nieuwe huisbrouwerij “De Loterbol” in Diest (Michel Theysstraat 58a, tel.: 013/32.36.28).

HOEGAARDEN

Op het eind van de 18de eeuw telde Hoegaarden 35 brouwerijen (en 5 jeneverstokerijen). De belastingen in deze gemeente, vroeger behorend tot het Prinsbisdom Luik, waren lager dan in de omgeving en trok onder meer tal van brouwers aan. In Hoegaarden kan u “Brouwerij De Kluis” (tel.: 016/76.98.23) bezoeken, inclusief de “biertuin” en het “Kouterhof” (in de stallen van naastliggende herenhoeve Dumont).

ROTSELAAR

De schoorsteen naast het donjon “Ten Heidetoren” is een overblijfsel van brouwerij “De toren”, hier in bedrijf tot 1939. In het centrum van de gemeente werd Brouwerij MENA herbestemd tot cultureel centrum. Niet ver daarvan, in Werchter wordt ook de voormalige brouwerij Jack-Op herbestemd tot een evenementenzaal.

RUFFERDINGE (LANDEN)

De vroegere watermolen aan de Molenberg 2 te Landen werd in de 19de eeuw uitgebreid met een brouwerij, die in bedrijf bleef tot 1924. De maalinrichting en een collectie van brouwersalaam kan u bewonderen in de oude molen (tel.: 011/88.34.68).

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

KORTRIJK/MENEN: GIDSENKRING ZET TRADITIE VAN STUDIEDAGEN INDUSTRIEEL ERFGOED VERDER

Op 10 oktober 2009 jl. Organiseerde de West-Vlaamse Gidsenkring Kortrijk-Menen een succesrijke studiedag omtrent drukkerijgeschiedenis en –erfgoed. Wie geïnteresseerd is in toekomstige studiedagen (telkens in de maand oktober) kan contact opnemen met de West-Vlaamse Gidsenkring Kortrijk-Menen, Oude Vestingstraat 7A/22 te 8500 Kortrijk (info@gidsenkringkortrijkmenen.be / www.gidsenkringkortrijkmenen.be) en vragen om op de hoogte te worden gehouden (tel.: 056/41.06.94).

TORHOUT: TENTOONSTELLING BELGISCHE ART NOUVEAU-KERAMIEK

Van 15 januari tot 31 maart 2010 loopt in het Museum Torhouts Aardewerk, Ravenhofstraat 5 te 8820 Torhout, een belangwekkende tentoonstelling over Belgische art nouveau-keramiek. Voor dit initiatief sloegen twee musea de handen in elkaar het Musée de la Céramique d’Andenne (waar de expositie tijdens het najaar van 2009 werd voorgesteld) en het Museum Torhouts aardewerk. Exclusieve werken van befaande Belgische ontwerpers en industriële producten, vervaardigd in Vlaamse en Waalse bedrijven, worden voor het eerst met elkaar geconfronteerd. Het resultaat is echt een unieke visuele en educatieve ervaring. Toegang van maandag tot vrijdag 9-12 u en 14-17 u. Gesloten op zaterdag en zondag. Zie ook: www.museum-torhouts-aardewerk.be. Tel.: 050/22.07.70.

WERVIKSE TABAKINDUSTRIE BEHOORT NOG NIET TOT HET VERLEDEN

Dat bewijst het tabakbedrijf Gryson, een zelfstandig producent van roltabak, die onlangs zijn 25ste verjaardag vierde. In 1965 stapte de huidige bedrijfsleider Guido Vandemarliere in het sigarenbedrijf van zijn vader en nam naderhand verschillende kleine tabakbedrijven over, waaronder (in 1984) de roltabakfabriek Gryson. In 1986 werd een nieuwe bedrijfsgebouw opgericht in leper, maar het noodlot sloeg toe en een brand legde de fabriek volledig in de as. Er werd een beroep gedaan op een andere fabrikant, D’Heygere uit Menen, om voor Gryson te produceren. Laatstgenoemd bedrijf, de reddende engel na de brand, werd in 1991 zelf overgenomen door de groep Gryson,

alsook het (in 1989) tabakbedrijf Covemaeker (uit Houthulst) en Arvic (in 2003). In Wervik is Gryson heden uitgegroeid is tot de tiende speler op de wereldmarkt, na reuzen als imperial Tobacco en British American Tobacco. De verwerking van de tabak, ingevoerd uit 55 landen, verloopt met nieuwe droog-, kerf- en snijmachines, maar volgt in wezen nog altijd de aloude principes van de sector. Wel is de lokale productie van „inlandse“ tabak (in de regio Wervik) zeer sterk gedaald tot 120 ton tabak per jaar, dat is slechts 10 % van de hoeveelheid in de jaren 1990. Hetzelfde fenomeen deed zich voor in de regio Aalst en in de Semoisstreek. (Vrij naar De Morgen van 8 augustus 2009).

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ANDERLECHT: EXPOSITIE TRADITIONELE CHINESE GENEESKUNDE

Het Geneeskundemuseum van de ULB, Lenniksebaan 808, 1070 Anderlecht (op 3 minuten van het metrostation Erasmus) opende in 1995 zijn deuren op de nieuwe Geneeskunde-campus van de ULB. Hier loopt tot 19 februari 2010 de merkwaardige expositie “Traditionele Chinese Geneeskunde”. Ze belicht de filosofie en de praktijk van de traditionele geneeskunde, diep geworteld (en vandaag nog steeds sterk toegepast) in de Chinese maatschappij. De expositie vindt plaats in het kader van Europalia China. Alle informatie op www.europalia.eu en www.medicmuseum.be. Telefoon: 02/555.34.31

BRUSSEL: PRECISIE-INSTRUMENTEN IN HET JUBELPARKMUSEUM

Sedert 24 september 2009 kan men in een vernieuwde opstelling de collectie precisie-instrumenten bezoeken in het Jubelparkmuseum, Jubelpark 10 te 1000 Brussel. Enerzijds zijn er de (chronologisch opgestelde) uurwerken, anderzijds de instrumenten om de aarde en het heelal te meten: armillairsferen, astrolabia, zonnewijzers en landmeterscirkels. Verder ook verrekijkers en hemelglobes die de periode omspannen van de beginnende astronomie tot de oprichting van het Brusselse Observatorium in 1828 door Adolphe Quetelet. De eigen KGKG-collecties werden aangevuld met fraaie objecten uit de collecties van de Koninklijke Sterrenwacht en het Koninklijk Meteorologisch Instituut van België. Zie ook: www.kmkg.be

Astrolabium Foto K.H.

BRUSSEL: DE VRIENDEN VAN DE MARINE

De vzw “De Vrienden van de sectie Marine van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis”, afgekort ‘MRA-KLM-Marine’ werd opgericht in 1995 en is gehuisvest in het voornoemde museum. De vereniging, uitgever van het trimestrieel blad ‘La Flamme – De Wimpel’ stimuleert interesse en onderzoek in de maritieme onderwerpen en het vrij onbekend domein van de Belgische Marine. De vzw onderneemt ook behoudsacties voor nautisch erfgoed. In het museum bevinden zich het koninklijk jacht “3avila” (van Z.M. Koning Boudewijn), de rivierpatrouilleur ‘P903 Meuse’, maar ook kleine objecten zoals modellen, uniformen en documenten. Meer informatie op website www.marine-mra-klm.be / E-mail: vzw.marine@klm-mra.be ; postadres: Jubelpark 3, 1000 Brussel (telefoon: 02/737.79.56).

LAKEN EN HET ATOMIUM

Sinds de restauratie (2003-2006) blijft het Atomium, als voormalige “magneet van de Expo 58”, talrijke bezoekers aantrekken. Daarom vonden de bestuurders van het Atomium het belangrijk om het programma tijdelijke tentoonstellingen op te drijven. Heden loopt (tot 25 april 2010) “Het ludieke modernisme in België”. Daarna (1 mei tot 16 mei) loopt “De Expo 58 in miniatuur”, gevolgd door “Van hier en ginder. Het immigrantenverhaal van België” (22 mei tot 31 augustus 2010) en “Intersecties. Belgische design” (6 september tot 14 november 2010). Vijf van de negen “bollen” van het Atomium (met in één ervan een permanente tentoonstelling over Expo 58 en uitleg over de vorm van het Atomium, een 165 miljard maal uitvergroete ijzerkristal) zijn toegankelijk. Jammer van de relatief hoge toegangsprijs (11 Euro, met vermindering voor studenten en senioren), die geen onderscheid maakt tussen bezoek aan tijdelijke exposities en bezoek aan het vaste circuit en permanente tentoonstelling...

EVERE: EXPO “DE SPECERIJEN” IN BRUSSELS MUSEUM VAN DE MOLEN EN DE VOEDING

Tot 31 augustus 2010 loopt in de Molen van Evere een interessante tentoonstelling over specerijen. De expositie belicht het belang van de specerijen op gastronomisch en cultureel gebied maar onderstreept ook het belang ervan op economisch gebied. Het bezoek is een aangename en sensorische ervaring door de wereld van geuren, smaken en kleuren. Tevens is een opmerkelijk educatief programma uitgewerkt. Adres: Lindestraat 189 of Windmolenstraat 21 te 1140 Evere. Info op <http://www.moulindevere.be/>. Siwe bezoekt dit museum op zondag 6 februari, zie blz. 7.

WALLONIË

BERICHTEN, ALFABETISCH GERANGSCHIKT PER GEMEENTE:

CHARLEROI: PEILAANDUIDING-MECHANISME BIJ OPHAALMACHINE IN BOIS DU CAZIER GERESTAUREERD

Uit de steenkoolmijnzetel van Aulniats te Farciennes werd met medewerking van ingenieur Roger Berwart de onderdelen gereed die technicus Michel Vanbellinghen in staat stelde de peilschaal (voor de positie van de mijnliften) in het ophaalgebouw van Le Bois du Cazier te reconstrueren. Hierdoor wordt het een stuk aanschouwelijker om aan de bezoekers uitleg te geven over de ramp van 8 augustus 1956 in de tot memoriaal ingerichte ophaalmachinezaal.

Zie ook website www.leboisducazier.be.

FRAMERIES EN HET PASS

Op de voormalige site van de in 1960 stilgelegde steenkoolmijn "Le Crachet-Picquery" werd in de jaren 1990 een grootschalig project uitgebouwd omtrent wetenschaps-educatie. Via een vaste opstelling en interactieve wisseltentoonstellingen wordt informatie geboden over de impact van de wetenschappen op het dagelijks leven. Vooral een jong publiek vond tot op heden zijn weg naar het PASS. Ook individuele bezoekers zijn uiteraard welkom. Openingstijden: tijdens schoolperiodes tijdens werkdagen van 9 tot 16 uur. Gesloten op woensdagen. Weekeind: 12 tot 18 uur. Tijdens vakantiedagen van 10 tot 18 uur. Adres: rue de Mons 3, 7080 Frameries. Tel.: 070/22.22.52. Alle praktische informatie: www.pass.be

LA LOUVIERE EN HET SAICOM

De vereniging SAICOM werd opgericht in 1987 als archief- en erfgoedcentrum van de steenkoolexploitatie in de Borinage. Het centrum is sedert korte tijd ondergebracht in het Ecomuseum van Bois-du-Luc, rue Sainte Patrice 2b te 7110 La Louvière, nadat de vereniging werkzaam was binnen de Universiteit van Bergen (Mons-en-Borinage). Meer dan één kilometer documenten, waarvan een staalkaart wordt tentoongesteld in het museum, kunnen hier geraadpleegd worden. Het mijnbekken van de Borinage was in de 19de eeuw één der belangrijkste van Europa. Het verhaal ervan kan u nalezen in een recente brochure (zie onderstaande rubriek "Onder de leeslamp" onder A.-A. Castiaux).

INTERNATIONAAL NIEUWS

ALGEMEEN & ALFABETISCH PER LAND

ALGEMEEN

Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op <http://www.mnactec.cat/ticcih/>

We vermelden ook de website van ICOMOS:

http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina's informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het World Heritage behoren.

AUSTRALIA

CONGRES "OUTBACK & BEYOND" (ter herinnering)

ICOMOS-Australia organiseert van 22 tot 25 april 2010 te Broken Hill (Australia) het congres met de merkwaardige titel "OUTBACK & BEYOND, the future of historic towns, INDUSTRIAL HERITAGE and PASTORALISM". Alle informatie staat op website www.icomos.org/australia

DENEMARKEN

ONTDEK HET DEENSE TRAMMUSEUM

Een van de belangrijkste tramcollecties van Europa bevindt zich nabij Roskilde in Denemarken (The Danish Trammuseum, Skjoldenaesvej 107, DK 4174 Jystrup). Bezoek de prachtige website en maak kennis met de museumcollectie en -activiteiten: www.sporvejsmuseet.dk

DUITSLAND

175 JAAR SPOORWEGEN

In 2010 worden in Duitsland talrijke evenementen georganiseerd in het kader van 175 jaar spoorwegen. Men vindt het volledig programma op volgende site: <http://www.museumsbahnen.de/pages/175-jahre-jubilaeum/175-intro.html>

BERLIJN: COLLOQUIUM OVER UNIVERSITAIRE MUSEUMCOLLECTIES

Van 18 tot 20 februari 2010 organiseert de Humboldt Universiteit van Berlijn i.s.m. het Berliner Medizinhistorischen Museum der Charité het colloquium "Universiteitsmusea en collecties: taken, concepten en perspectieven.

Alle informatie op: <http://universitaetsmuseen.hu-berlin.de/>

Zie ook <http://www.universeum.it>

DORTMUND: UNIEKE TENTOONSTELLING OVER TEXTIEL – STAALBOEKEN IN MUSEUM ZECH ZOLLERN

In de Galerie "Industriearbeit" van het LWL-Museum Zeche Zollern, Grubenweg 5 te 44388 Dortmund-Bövinghausen loopt tot 2 mei 2010 de expositie "Viel Stoff. Textile Muster und Musterbücher 1900-2000". De objecten komen uit de permanente collectie van het museum, die meer dan 500 staalboeken bevat. De tentoonstelling illustreert de grote bloei en diversiteit van de regionale textielnijverheid in de 20ste eeuw. Alle bijkomende informatie op www.lwl-industriemuseum.de

HET HEINZ NIXDORF MUSEUMSFORUM TE PADERBORN, EEN GROOT COMPUTERMUSEUM

Tot 28 februari 2010 loopt in het "Heinz Nixdorf Museumforum" te Paderborn, wellicht het grootste computermuseum in Europa (en misschien van de wereld) de uitgebreide tentoonstelling "Codes und Clown. Claude Shannon – Jongleur der Wissenschaft" (zie <http://www.hnf.de/default.asp>). Claude Shannon (1916-2001) wordt "de vader van de informatietheorie" genoemd en ligt aan de basis van het ontwerpen van digitale schakelingen. Geen enkele MP3-speler zou zonder deze "Einstein van de informatietechnologie" kunnen werken. Shannon toonde aan dat binair rekenen en booleaanse algebra konden gebruikt worden om de onderlinge verbindingen van schakelaars (o.m. over het tot stand brengen van telefoonverbindingen te vereenvoudigen. Hij draaide daarna de zaak om en toonde aan dat het mogelijk was om met combinaties van schakelaars problemen in de booleaanse algebra op te lossen. Het gebruik van de eigenschappen van dergelijke schakelingen is de basis van alle digitale computers. Shannons theoretisch formalisme kwam in de plaats van de empirische technieken die tot dan toe werden gebruikt (naar Wikipedia, met dank aan André Montald).

TENTOONSTELLING OVER HERSENEN IN DE VÖLKLINGER HÜTTE

Tien jaar geleden werd de stilgelegde ijzer- en staalfabriek te Völklingen (Saarland) opgenomen in de UNESCO-lijst van het Werelderfgoed. Tal van evenementen worden georganiseerd en nodigen uit tot een bezoek (of een herhaald bezoek). Tot 18 april 2010 loopt "Dein Gehirn. Denken, fühlen, handeln" in het "Science-Center" aldaar. Voor praktische informatie, zie www.voelklinger-huette.org

F I N L A N D

EEN (ZEER) BELANGRIJK CONGRES OVER DE HERBESTEMMING VAN INDUSTRIEEL ERFGOED TE TAMPERE (ter herhaling)

Van 10 tot 15 augustus 2010 gaat in Tampere "Reusing the Industrial Past" door. Het congres wordt georganiseerd door ICOHTEC (International Committee for the History of Technology), TICCIH, Finnish Labourmuseum (te Tampere) en Worklab (de koepel van de Musea van de Arbeid). Adres van ICOHTEC: Museum Centre Vapriikki, PL 487 Alaverstaanraitti 5, 33101 Tampere (Finland). Nuttige website en alle praktische informatie op www.tampere.fi/industrialpast2010 E-mail: icotechiccih2010@tampere.fi

F R A N K R I J K

HERGEBRUIK VAN TEXTIELFABRIEK IN TOURCOING

Opnieuw werd een voormalige textiel fabriek omgevormd tot woningen. Ditmaal gaat het over de Filature J.P. Leurent in de rue du Touquet, herbestemd tot 88 "in casco" ingerichte lofts. De kostprijs per m² bedraagt 900 à 1300 €

EHESSEMINARIES OVER INGENIEURS EN WETENSCHAPPEN IN EUROPA

In het annexe-gebouw van het CNAM, rue Conté 1 te Parijs vinden elke 2de en 4de vrijdag van de maand (tot juni 2010) seminars plaats, getiteld "Les ingénieurs civils et la science en Europe (19ième et 20ième siècles)". Contact en informatie: claudine.fontanon@cnam.fr

GROOT-BRITTANNIË

BEZOEK DE WOLD HERITAGE SITE «NEW LANARK»

Zowat tweehonderd jaar geleden nam de filantroop en ondernemer Robert Owen (1771-1858) de textiel fabrieken te Lanark over van zijn schoonvader David Dale en voerde allerhande sociale hervormingen (onderwijs, volwas-senenvorming, kortere werktijden, enz). “New Lanark” groeide uit tot een legendarische Schotse fabriekskolonie tot de industriële bedrijvigheid er in de jaren 1950 en 1960 volledig wegwijnde. Vanaf de jaren 1980 voerde de National Trust en andere erfgoedorganisaties er behoudsacties. Met succes. Er werd in diverse fasen een uniek industrieel en historisch museum uitgebouwd. Ook de beroemde school van Owen werd na restauratie opengesteld voor het publiek. Sindsdien komen er niet alleen toeristen naar deze unieke site maar namen ook veel nieuwe bewoners en handelaars hun intrek in de gerenoveerde 19de eeuwse woonblokken van New Lanark. U leest hier meer over op www.newlanark.org. Wie meer wil weten over monumentenzorg in Schotland kan de site www.rcahms.gov.uk/orderimages bezoeken, website van de Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland.

CONFERENTIE OVER DE GESCHIEDENIS VAN SCHEEPVAART

In het National Maritime Museum, Greenwich, (Londen) is er op 6 en 7 mei 2010 een symposium over de geschiedenis van de scheepvaart:

A Sense of Direction - New Researches in the History of Navigation.

Dit in samenwerking met het Royal Institute of Navigation .

Zie <http://www.nmm.ac.uk/researchers/conferences-and-seminars/senseofdirection>

GROOT-HERTOGDOM LUXEMBURG

In 2009 werd 150 jaar spoorwegen in het Groot-Hertogdom Luxemburg uitgebreid herdacht. Op 4 oktober 1859 reed de eerste stoomtrein door Luxemburg. Men kan over “150 jaar Eisebunn zu Letzeburg” meer informatie raadplegen op <http://www.eisebunn.lu>.

INDIA

BHOPAL: INDUSTRIËLE RAMP ZONDER EINDE

Op 3 december 1984, 25 jaar geleden, maakten een ontploffing en gifwolk in de chemische fabriek Union Carbide vele tienduizenden slachtoffers. 27 ton methylisoyanaatgas (gebruikt om pesticiden te maken) kwam vrij in de atmosfeer, vlakbij zeer druk bevolkte volkswijken. In de eerste uren stierven 8000 mensen, daarna nog zeker 15.000, bij veel tienduizenden personen werden organen beschadigd en werden ernstige verwondingen vastgesteld. Nog steeds worden kinderen geboren met misvormingen. Het bedrijf (in 2001 opgekocht door Dow Chemicals), wordt al jaren vervolgd door de Indiase justitie maar hemeltemgende procedures en corruptie blijven de rechtsgang blokkeren. De industriële ruïnes staan nog steeds overeind. Een aantal Indiërs (historici, architecten, enz) willen een memoriaal oprichten op de site van ramp, een plek waar les gegeven wordt en tentoonstellingen en andere activiteiten kunnen doorgaan over de gevaren van industriële vervuiling maar ook over ecologie en propere vormen van drijfkracht en energie.

Geïnteresseerd in dit project ? Contacteer mevrouw Moulshri JOSHI (lid van TICCIH), moulshri@spacematters.in

ITALIË

OFFICINA EMILIA

De Universiteit van Modena / Reggio Emilia investeren in een onderzoekscentrum over de geschiedenis van de technologie en de industrie. U kan de voortgang van dit project volgen op www.officinaemilia.it

KROATIË

INDUSTRIEEL ERFGOED TE RIJEKA IN DE BELANGSTELLING (ter herinnering)

Op 22 en 23 april 2010 wordt door de Society for Protection and Promotion of Rijeka's Industrial Heritage het 4de Internationaal Congres over Industrieel Erfgoed gehouden, met als thema “Rijeka & his Shipbuilding Heritage. Yesterday – today - tomorrow”. Plaats van het congres is het “Martime & Historical Museum of the Croatian Littoral”. Alle informatie is te vinden op www.protorpedo-rijeka.org. E-mail : info@protorpedo-rijeka.org

MEXICO

CONGRES “LEVEN IN STEDELIJKE MODERNITEIT”, AUGUSTUS 2010 (ter herinnering)

De 11de DOCOMOMO Conferentie is getiteld “Living in Urban Modernity” en heeft plaats in de universiteit UNAM te Mexico-hoofdstad van 19 tot 27 augustus 2010. Alle informatie via <http://www.docomomo2010.unam.mx> / Contact : docomomo@citechallot.fr

EL PATRIMONIO INDUSTRIAL Y EL MAR

TICCIH-Mexico, ICOMOS-Mexico en AHMM (Archivo Historico y Museo de Minería, A.C.) organiseren binnenkort een internationaal congres, getiteld “Reflecties over het industrieel maritiem erfgoed van Mexico, Centraal-Amerika en de Caraïben & de interactie ervan met de productiecentra”. Plaats van het gebeuren (5 tot 7 mei 2010) is San Francisco de Campeche. Inschrijvingen en info: ticcih_net_rep@yahoo.com en ticcihmex_president@hotmail.com

NEDERLAND

KENT U “TWENTSEWELLE” TE ENSCHEDE ?

TwentseWelle, Het Rozendaal 11 te 7623 XG Enschede is een heemkundig en textielhistorisch bezoekerscentrum en regionaal museum. Tot februari loopt nog de originele tentoonstelling “DDR, impressies van een verdwenen republiek”. Alle informatie op www.twentsewelle.nl / E-mail: info@twentsewelle.nl

ACADEMIEGEBOUW LEIDEN WORDT ONDERPAND LENING

De Universiteit Leiden heeft een beleggingsfonds opgezet waarmee particulieren en afgestudeerden kunnen beleggen in universitair historisch erfgoed. Het geld dat dit in het laatje brengt, wordt gebruikt om dit erfgoed te renoveren en in stand te houden. Dat maakte de universiteit dinsdag bekend.

Het is de bedoeling dat de universiteit het historische Academiegebouw aan het Rapenburg en de Sterrewacht verkoopt aan het beleggingsfonds, dat de

naam Belvédère Academia Leiden University NV draagt. Vervolgens huurt de universiteit die panden voor een lange periode terug.

Belvédère financiert de aankoop door de uitgifte van obligaties. Beleggers in die obligaties krijgen een rentevergoeding. Omdat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) het fonds de status van cultuurfonds heeft verleend, profiteert het ook van een fiscaal voordeel van 2,5 procent, aldus de universiteit.

De Leidse universiteit is naar eigen zeggen de eerste in Nederland die zich op deze manier op de kapitaalmarkt begeeft. Zij wil zo niet alleen geld ophalen, maar ook oud-studenten en andere particulieren intensiever bij de universiteit betrekken.

SPANJE

DE RESTAURATIE VAN DE MUNTSLAGERIJ VAN SEGOVIA: EEN AMBITIEUS PROJECT

Het unieke gebouwencomplex, gelegen aan de rand van de ommuurde oude stad, gaat in kern terug tot 1583. Diverse overheidsdiensten leveren hun medewerking aan dit ambitieus project (voorbereid sedert 2004) dat de inrichting van een museum, een hotel en cultuurwerkplaatsen beoogt.

Herhaaldelijk viel het project in de prijzen en ontving o.m. de “European Union Price for Cultural Heritage”, “Europa Nostra Award 2009”, enz. Meer info op <http://www.SegoviaMint.org> / zie ook <http://www.segovia2016.es> over de kandidatuur van Segovia als Europese cultuurhoofdstad in 2016.

VERENIGDE STATEN

MAAK KENNIS MET OF WORDT LID VAN SIA !

SIA staat voor Society for Industrial Archeology. Het is één der eerste verenigingen van de USA die een lans brak voor de studie en het behoud van het industrieel erfgoed. Ze wordt omkaderd door het Department of Social Sciences van de Michigan Technological University (Houghton, Michigan, USA). De vereniging geeft publicaties en een tijdschrift uit. Lees meer op www.sia-web.org / E-mail: sia@mtu.edu

ONTDEK DE WEBSITE VAN DE “CHF”

CHF staat voor “Chemical Heritage Foundation”. De stichting stelt zich tot doel de geschiedenis van de scheikunde in al zijn aspecten meer bekendheid te geven. CHF heeft een merkwaardige collectie, gevestigd Chestnut Street 315 te PA 19106 te Philadelphia. U leest hier alles over in een schitterende website: <http://www.chemheritage.org> / Zie ook museum@chemheritage.org

ZWITSERLAND

ISIS: INFORMATIEPLATFORM OVER INDUSTRIECULTUUR IN ZWITSERLAND

ISIS beheert een zeer omvangrijke en professionele website (circa 2500 bladzijden!). Surf naar www.industrial-heritage.ch (of www.patrimoine-industriel.ch / www.industriekultur.ch).

Een belangrijke vereniging inzake industrieel erfgoed (sedert 1977 actief !) is SGTI (Schweizerische Gesellschaft für Technikgeschichte und Industriekultur), dat banden onderhoudt met ARIAS (www.arias-Industriekultur.ch), een bedrijf gespecialiseerd in onderzoek en behoud van industrieel erfgoed.

ZWEDEN

BEDRIJVEN SPELEN IN OP RESTAURATIE VAN INDUSTRIEEL ERFGOED

Gespecialiseerde bedrijven, onder meer in roestbehandeling en verfstoffen adverteren tegenwoordig met...oude kalkovens, gietijzeren bruggen en oude mijnen, afgebeeld op hun reclamefolders en in hun advertenties. Een van deze bedrijven is bijvoorbeeld Introteknik, dat erfgoedvriendelijke verven vervaardigt en beschermende oppervlaktebehandelingen garandeert voor historische gebouwen, waaronder industrieel erfgoed. Zie www.introteknik.se

UITVINDERS EN UITVINDINGEN

‘VROUWELIJKE UITVINDINGEN’ VOOR EEN GEMAKKELIJK LEVEN

Uitvindingen worden al te vaak uitsluitend in verband gebracht met mannelijke uitvinders. Ten onrechte, zoals blijkt uit vier onderstaande voorbeelden, beschreven in “De Morgen” van 14 november 2009.

Josephine COCHRANE en de VAATWASSER, 1886.

Het uitvinderbloed werd haar meegegeven door haar overgrootvader John FITCH, die doorgaat voor de uitvinder van de eerste stoomboot in de USA. De man van Josephine was een Amerikaanse politicus die hield van dure tuinfeesten. Bij het met de hand afwassen van het kostbaar porselein maakte haar huispersoneel regelmatig brokken en zelf afwassen vond ze ondoenbaar. Met haar huismecanici bouwde J. Cochrane dan maar zelf een primitieve vaatwasser en ze kreeg hiervoor een patent op 28 december 1886. De doorbraak van de vaatwasser kwam er in 1893 op de Wereldtentoonstelling te Chicago. Kort nadien (in 1889) startte Cochrane met een eigen bedrijfje, de Cochran-Dish-Washing-Machine-Company.

Melitta BENTZ en de papieren KOFFIEFILTER, 1908

Melitta Liebscher werd geboren in 1873. Ze huwde met Hugo Bentz, kreeg drie kinderen en was een voorbeeldige huisvrouw. Ze ergerde zich aan het koffiegruis dat ze veelal op de bodem van de koffietassen aantrof en ging over tot actie: Melitta nam een met gaatjes doorprikt conservenblik, legde er een vloeipapier in en zette hiermee koffie: in 1908 ontving ze officieel bericht van het “Kaiserlichen Patentamt, dat haar papieren koffiefilter een patent had gekregen. Het gezin Bentz richtte daarop een bloeiend familiebedrijfje op, de voorloper van het latere fabriek Melitta.

Marion DONOVAN en de WEGWERPLUIER, 1951

Marion Donovan werd geboren als Marion O'Brien in 1917. Toen ze zeven jaar was stierf haar moeder en Marion ging al vroeg werken in de machinefabriek van haar vader. Haar fascinatie voor de wereld van machines bleef deze praktisch georiënteerde vrouw bij, ook na haar huwelijk. Moe van het luiers wassen, stikte ze in 1946 met een oud douchegordijn en gewatteerde lappen een eerste waterdichte luier, die na enkele verbeteringen (het vervangen van de veiligheidspeld door een knipsluiting) al snel de weg vond naar de winkels en werd gepatenteerd (in 1951). Uiteindelijk verkocht Marion Donovan haar idee van een papieren luier aan Victor Mills, een ingenieur bij Procter & Gamble, die deze luier (na opnieuw enkele verbeteringen) als “Pampers” op de markt bracht...

Rose TOTINO en de DIEPVRIESPIZZA, 1979

Rose Totino (geboren in 1915) had als meisjesnaam Rosenella Cruciani. Deze dochter van Italiaanse migranten stopte op haar vijftiende met school lopen in Minneapolis en werd schoonmaakster. Na haar huwelijk met een bakker, Jim Totino, droomde ze van een eigen pizzeria, maar kreeg geen banklening en begon met haar man thuis pizza's te bakken. Het werd vanaf 1951 een succesrijke meeneempizzeria. In 1961 kwam Rose op het idee om de klanten diepgevroren pizza's aan te bieden. De samenstelling van de deeg was in het begin nog niet optimaal, waardoor deze korsten vormde in de kartonnen verpakking. De oplossing kwam er door eerst het deeg te bakken en dit pas daarna met de saus (en de vulling) in te vriezen. In 1979 verkreeg Rose Totino een patent op haar diepvriespizza en verkocht in 1981 haar uitvinding voor 20 miljoen dollar aan Pillsbury, een Amerikaanse megafirma, gespecialiseerd in kant- en klaarmaaltijden.

BIGBANGMACHINE VAN HET CERN TE GENEVE WERKT FEILLOOS

Voor het eerst zijn in de grootste deeltjesversneller ter wereld, een ringvormige vacuümtunnel van 27 km lang onder de Frans-Zwitserse grens, "botsingen tussen protonen" waargenomen. Deskundigen van het CERN (Europees Centrum voor Nucleair Onderzoek) spreken van een mijlpaal en een eerste doorbraak in een lang proces. De ringvormige, 100 à 150 meter diep gebouwde tunnel, de zogenaamde "Grote Hadronenbotser" is het grootste apparaat dat ooit door mensen werd gebouwd. In het CERN wordt onderzocht hoe materie is opgebouwd en wat de krachten zijn die de materiedeeltjes bij elkaar houden. Geladen deeltjes worden tot hoge energieniveaus gebracht door ze te versnellen tot snelheden in de buurt van de lichtsnelheid door middel van magnetische velden. Door de botsingen van twee deeltjesbundels, die versneld werden in tegengestelde richtingen tot meer dan 99,9 procent van de lichtsnelheid, ontstaan nieuwe deeltjes. Het belangrijkste deeltje dat de wetenschappers zoeken is het "Higgsdeeltje", dat de verklaring moet geven voor de massa van deeltjes die het fundament van het standaardmodel van de deeltjesfysica vormen. (*Vrij naar De Morgen van 25 november 2009, p. 15*).

LICHTPOËET INGO MAURER GLOEIT VAN VERONTWAARDIGING

Ingo Maurer, de belangrijkste verlichtingsontwerper van onze tijd is niet te spreken over de verbanning van de gloeilamp. Hij ontwierp een "lampen-condoom", dat van een normale gloeilamp een mat peertje maakt. "Omdat de Europese Unie de verkoop van matte gloeilampen verbiedt". Nu Europa ook

plannen heeft om uiterlijk tegen 2016 alle gloeilampen te bannen, trekt de 77-jarige Maurer gedrevenner dan ooit ten strijde: "Hamster massaal gloeilampen" is zijn boodschap. Maurer beschouwt de gloeilamp als werelderfgoed. Hij kwam in onze contreien nog uitgebreid in de belangstelling naar aanleiding van een tentoonstelling, eind 2009 georganiseerd in het Brugse "I.B. Lichtateljee" (gesitueerd Torhoutsesteenweg 45). Zie ook www.ingo-maurer.com en www.iblichtateljee.be

ONDER DE LEESLAMP

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die voor Vlaanderen / Brussel / België interessant kunnen zijn, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties werden gecommenterd

We verwijzen ook nog eens naar de 15 afleveringen van onze bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006", gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur), ondertussen uitgebreid met een 16de, 17de en 18de aflevering, tevens digitaal ontsloten via website www.viat.be.

Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn uiteraard steeds welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie hieromtrent door via paiviaene@hotmail.com

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, WINTERMAANDEN 2009-2010 : EEN SELECTIE

ADDIS Bill, Building: 3000 years of design, engineering and construction. Londen / New-York, (Phaidon) 2007. (zie boekbespreking).

ASSELBERGS Gijs, GROENEWEG Gerrit, JACOBS Johanna, KORTLEVER Yolande, HEIJBROEK (eindredactie), Bergen op Stoom. Productiebedrijven in de gemeente Bergen op Zoom van 1850 tot 1950. Bergen op Zoom, (SIEB -

Stichting Industrieel Erfgoed Bergen op Stoom) 2009. ISBN 978-94-90576-01-1.

1. www.bergenopstoom.nl

BAECK Mario, Ravissant. Hasseltse bouwkeraamiek 1895-1954. Hasselt, (vzw Verzamelaars Unie Hasselts Keramiek) 2005.

BALCERS Wanda, Résistance et mondialisation. Le cas des bières bruxelloises. In : Les Cahiers de La Fonderie, nr. 40 (2009), p. 8-13.

BATCHELOR John, CHANT Christopher, Geïllustreerde Duikboten Encyclopedie. Aalst – Ereboedegem, (Rebo-Producties) 2009.

BECUWE Frank, In de ban van Ceres. Klein- en grootmaalterijen in Vlaanderen (ca. 1850 - ca. 1850). Relicta Monografieën 3. Brussel, (VIOE) 2009. ISBN 9789075230284 (zie boekbespreking).

S.n., Belforten van de arbeid. Ontdek het industriële verleden van Aalst. Aalst, (Stad Aalst / Erfgoedcel Aalst) 2009 (www.erfgoedcelaalst.be).

BLUHM Frieder, Die Wiege der Industrialisierung...Mitteleuropas. Die Regionale Route Euregio Maas-Rhein. In: Industrie-kultur 2009/nr. 3, p. 27-29. Zie ook www.industriemuseen-emr.de / www.erih.de

CALLAERT Louis, CROKET Benny, HOOGHE Filip, PEELMAN Marc, VAN DEN BOSSCHE Karel, e.a. Klein-Brabants Molenboek. Jaarboek van de Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant. Deurne, (Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant) 2009. zie: http://users.skynet.be/heemkunde_kleinbrabant

CASTIAUX Alice-Anne, BIANCHI Assunta, e.a., Des sites miniers du passé à l'avenir de notre patrimoine. La Louvière, (SAICOM asbl) 2009.

CHEYNS Matthias, Kort, rap & zonder blad. Hoppepluk tussen 1880 en 1960. Brugge / Poperinge, (De Klapproos & Nationaal Hopmuseum) 2009.

Collectieplan META, deelcollectie trams. Onuitgegeven werkdocument. Mechelen (META) 2009.

COSSONS Neil, Prospects, perceptions and the public. Keynote address from the XIV TICCIH Congress in Freiberg. In: TICCIH-Bulletin, nr. 46, (winter 2009), p. 1-2. zie ook www.mnactec.com/ticcih

CROGUENNEC Michel, Le patrimoine industriel des communes de la rive gauche. Collection histoire(s) d'agglo. Rouen, (Communauté de l'agglomération rouennaise) 2009 <http://www.agglo-de-rouen.fr/>

DEBILLY Edwige & Frédéric, Le patrimoine industriel des Ardennes. Collection Indicateurs du Patrimoine. Langres, (Ed. Dominique Guéniot) 2009.

DE BLOCK Ann, MOENS Jan,. Het leven van alledag. Waar is de tijd. 1000 jaar Aalst. Deel 7. Zwolle, (Waanders Uitgevers, i.s.m. Stad Aalst) 2005.

DE BONDT Louis, CALLAERT Philippe, Leireken, de geschiedenis van lijn 61. Aalst – Antwerpen-Zuid. Aalst, (SDP/BVS) 2009. (*info en bestelling via BVS-shop in station Baasrode*, blommaerts.luc@skynet.be).

DE GREEVE Karin, Aero-Kievit, het oudste vliegveld van België. Hasselt, (Erfgoedcel Hasselt) 2009. ISBN 978-9078-46530-0.

DEHULLU Joanie, DELBEKE Ann, Edik, eek, azijn. Hasselt, (Nationaal Jenevermuseum) 2001.

DELARBRE Filip, JASPERS Patrick, KOHLBACHER Jan, e.a., Mijnerfgoed in Limburg. Putten uit een eeuw steenkool. (Dossier, 41 p. in: Openbaar Kunstbezit Vlaanderen, jg. 47, 2009, nr. 2 (zie bespreking).

DELBEKE Ann, In rook vervlogen. Tabak in Limburg. Hasselt, (Stedelijke Musea Hasselt) 2001.

DEMEY Thierry, Léopold II (1865-1909). La marque royale sur Bruxelles. Guide Badeaux. Brussel, (Badeaux) 2009.

DE MEYER Brigitte, Bibliografie Industriële Archeologie en Industrieel Erfgoed in België. Deel 18. In: TIC, jg. 26, deel 108, 4de trimester 2009 (katern, 24 p.).

DENEWET Lieven, Advieszone teruggebracht van 100 naar 50 meter... Bescherming molenomgeving plots gehalveerd. In: Molenecho's, jg. 37 (2009), nr. 3, p. 121-123.

DEPREZ Koen, VERELST Monique, Als stenen spreken ! Antwerpen, (Diamantmuseum) 2009.

DE RUYSSER Sofie, Onderzoeksproject: bewaring van industrieel erfgoed. Antwerpen (Stad Antwerpen) 2005 (*Onuitgegeven rapport gerealiseerd in opdracht van Musea, Bewaarbibliotheek en Erfgoed Stad Antwerpen / dienst Collectiebeheer / Behoud en Beheer*).

DE RYNCK Patrick (red.), Monumenten met een hart. De 7 Werken van Barmhartigheid. Leuven, (Davidsfonds) 2009. ISBN 978-90-5826-658-3.

DE RYNCK Patrick e.a., De verovering van het water. De dorstigen laven. Waterputten, pompen, watertorens, zuiveringsinstallaties. In: DE RYNCK Patrick (red.), Monumenten met een hart. De 7 Werken van Barmhartigheid. Leuven, (Davidsfonds) 2009, p. 54-73.

DE SCHRIJVER Sven, LOUIES Jan, Brouwers en drinkers. Waar is de tijd. 1000 jaar Aalst. Deel 2. Zwolle, (Waanders Uitgevers, i.s.m. Stad Aalst) 2004.

DE SCHRIJVER Sven, Van ambacht tot fabriek. Waar is de tijd. 1000 jaar Aalst. Deel 10. Zwolle, (Waanders Uitgevers, i.s.m. Stad Aalst) 2005.

D'HAENENS Tom, HSL Hogesnelheidslijn 300 km/u op het Infrabel. S.l., (Febelrail) 2009. Zie www.febelrail.be

DORLING, NEWMAN Mark, BARFORD Anna, Atlas van de dagelijkse wereld : ons bestaan in kaart gebracht. Utrecht, (Kosmos) 2008. ISBN 978-90-215-3373-5.

S.n., Druk! Brochure bij de Industriële Erfgoedstudiedag 10 oktober 2009. West-Vlaamse Gidsenkring Kortrijk-Menen vzw. Kortrijk, (West-Vlaamse Gidsenkring Kortrijk-Menen) 2009.

DUBRAY C., CORNILLE R., MANFROID S. e.a., Le Mundaneum. Les archives de la connaissance. Brussel, (Les Impressions Nouvelles) 2008.

DUPONT Christine A., Collections de La Fonderie. Quand la mayonnaise prend... In: Les Cahiers de La Fonderie, nr. 40 (2009), p. 72-75.

ENGELKIRCHEN Lutz, Zink – Das achte Metall. Essen, (LWL / Klartext) 2009. ISBN 978-3-89861-653-9. Zie ook: www.klartext-verlag.de

FALSER Michael S. (red.), Industriearchäologie. Industrie-Landschaft-Kunst. Der Steirische Erzberg. Chemnitz, (Sächsisches Industriemuseum / Deutsches Bergbaumuseum Bochum / IWTG/TU Bergakademie Freiberg) 2008. *Een grensverleggende case-studie omtrent ijzerertsontginningssite in Oostenrijk en haar herbestemming.*

GOOSSENS Willy, Cyrille Van Hauwaert "Leeuw van Vlaanderen" en pionier in de Huldenbergse wielersport. In: Huldenbergs Heemblad, jg. 28, (2009) nr. 4, p. 260-280.

GRASSIAS Ivan, MARKARIAN Philippe, e.a., De pierre et de sel. Les salines de salins-les-Bains. Patrimoine ressources. Besançon / Salins-les-Bains, (Centre régional de documentation pédagogique de Franche-Comté / Musées des techniques et cultures comtoises) 2006. ISBN 978-2-84093-169-0.

GREEFS Hilde, VAN DAMME Ilja, In behouden vaart. Liber amicorum Greta Devos. Reflecties over maritieme regio's. Antwerpen, (Universiteit Antwerpen) 2009. Informatie: Ludwig Callaerts, ActUA vzw, tel.: 03./265.34.22. E-mail: actua@ua.ac.be

Guide d'architecture de la Métropole Lilloise. Liile Métropole – Courtrai – Tournai – Ypres. (2de éd). Lille, (Le Passage Paris – New York Editions) 2009. ISBN : 978-2-84742-128-6 (zie *boekbespreking*).

HAOUDY Karima, Le site minier du Bois-du-Luc, patrimoine universel. Carnet du Patrimoine 63. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2009. ISBN 978-2-930466-98-9.

HENLEY Simon, The architecture of Parking. Londen, (Thames & Hudson) 2007. ISBN 978-0-500-28796-5.

ILSBROEKX Willy, Sint-Truiden, verdwenen industrie. (Fotoalbum). Sint-Truiden, (Willy Ilsbroekx) s.d.

JACOBS Niels & de Montzen-groep (fotografen), De Montzen Route. S.l., (N. Jacobs) s.d. *Info via blommaerts.luc@skynet.be van vzw SDP-BVS.*

JANSSENS Sarah, Magnifique. Hasseltse keramiek spreekt! Hasselt, (vzw Verzamelaars Unie Hasselts Keramiek) 2009. (zie *boekbespreking*)

JARRIGE François, Au temps des 'tueuses de bras'. Les bris de machines à l'aube de l'ère industrielle. Rennes, (Presses Universitaires de Rennes) 2009. ISBN 978.27535.0926.9.

KLINGAN Katrin (ed.), GUST Kerstin, A utopia of modernity. Zlin. An anthology. Berlijn, (Jovis) 2009. ISBN 978.3.86859-034-0.

LERMYTE Jan-Marie, 100 jaar Stedelijke Elektriciteitscentrale ETIZ. In: Ten Mandere (Heemkundige Periodiek voor Izegem, Emelgem en Kachtem), jg. XLI, nr. 120, 2.

LEVERETT Miles C., De ingenieurs en de techniekhaters. In: Het Ingenieursblad, 46de jg. (1977), nr. 11, p. 318 ev.

LOHR Evelyne, e.a., Les grands moulins de Pantin. L'usine et la ville. Parijs, (Ed. Lieux Dits) 2009. ISBN 978-2.914.528.68.9 (www.lieuxdits.fr)

LOUIES Jan, Aalst, Bierbrouwers & emailplaten te Aalst. Aalst, (Stad Aalst) 2003.

MANTELEERS Willem, Het Albertkanaal (1). In: Ruimschoots, jg. 10 (2010), nr.1, p. 9-18.

MEERT Jeroen, Verkeer en vervoer. Waar is de tijd. 1000 jaar Aalst. Deel 11. Zwolle, (Waanders Uitgevers, i.s.m. Stad Aalst) 2005.

MENES Lara, VAN GERREWEY Christophe, Cité. S.A. Charbonnages de Winterslag – Volkswoningbouw. Antwerpen, (Berger & Montag Publishers) 2009. ISBN 978-90-8143-060-9.

MEUS Jeroen, MERTENS Marco, MISOTTEN Guy, Tussen pot en pint. Leuvense volkscafé's & Vlaamse gerechten. Tielt / Leuven, (Lannoo / Erfgoedcel Leuven) 2009. ISBN 978.90-209.8540-5.

MICHEL Thierry, BRAECKMAN Colette, NDAYWEL E NZIEM Isidore, MOREAU Jean-Louis, Katanga business. Brussel, (Editions Luc Pire) 2009. ISBN 978 2507002756 (zie boekbespreking).

MONTENS Serge, Les 500 plus beaux ponts de France. Parijs, (Ed. Christine Bonneton) 2009. ISBN 978-2-86253-453-4.

MORTIER Steven, DE DECKER Cynrick, Luchtvaartarcheologie versus archeologische erfgoedzorg in Vlaanderen. In: M&L, jg. 28 (2009), nr. 6, p.4-25.

NIESTEN Eddie, Drie dozijn Hagelandse fruitverhalen en recepten. Leuven, (CAG – Centrum voor Agrarische geschiedenis) 2007.

NIESTEN Eddie, SEGERS Yves, WAUTERS Marc, Smaken van het land. Groenten en fruit vroeger en nu. Leuven, (Davidsfonds) 2007. ISBN 978-90-5826-443-5.

OMS I LLOHIS Josep Ignasi, El Llobregat, un riu de fabriques. Barcelona, (Lunweg Editores) 2008. ISBN 978-849785-489-2008.

OTTE Els, VAN DEN BRANDEN Walter, VAN ROYEN Harry, Molens in Vlaanderen. Technisch vernuft en vakmanschap. In: Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, jg. 47 (oktober – november 2009), katern van 40 p.

PAEYE Koen, De Gentse katoennijverheid op de internationale katoenmarkt in de 19de eeuw. In: TIC, jg. 26, deel 108, 4de trimester 2009, p. 2-31.

PIETERS Harm, Uitvinders in Nederland. Vier eeuwen octrooien. S.I., (Quest / G+J Uitgevers CV) 2009. ISBN 978-94-6044-013-7. (Zie boekbespreking).

POLLMANN Tessel, KRUIDENIER Michiel, Wederopbouw in Leiden, architectuur en stedenbouw 1940-1965. Leiden, (Primavera Pers) 2009.

REAL Emmanuelle, Le paysage industriel de la Basse-Seine. Haute Normandie. Images du Patrimoine – 249. Rouen, (Connaissance du Patrimoine Culturel de Haute-Normandie) 2008. ISBN 2-910316-33-5.

REID Donald, Les mineurs de Decazeville. Historique de la désindustrialisation. Decazeville (ASPIRD) 2009.

ROBINSON Andrew, De kunst van het meten. 's Gravenland (Fontaine Uitgevers) 2008. ISBN 978 90 5956 260 8 (zie boekbespreking).

SCHEERLINCK Karl, Jenever en likeur in kleur. Belgische jenever- en likeuraffiches 1885-1940. Hasselt, (Nationaal Jenevermuseum) 1994. ISBN 90-802016-1-8.

DEN HOLLANDER Marijke, e.a., Sport in 't Stad. Antwerpen 1830-1914. Leuven, (Universitaire Pers) 2006.

STEEN Iris, Het mooie van historie is dat de waarde achteraf wordt bepaald. In: Ons Heem, Tijdschrift over lokaal erfgoed in Vlaanderen, jg. 62 (2009), nr. 3, p. 2-10.

STRAUWEN Ivan, NoAarchitecten - 150/15kV Onderstation Petrol, Antwerpen. In: Bozar Architecture, Niche (brochure bij de Micro-tentoonstelling 1/10/2009 – 30/09/2009), p. 5-13.

TAMES Richard, De stoommachine: een doorbraak in de energie. S.I., (Corona) 2004. ISBN 90-5495-615-1.

TERMOTE Dirk & Tomas, Schatten en scheepswrakken. Leuven, (Davidsfonds) 2009.

TEUGHEL Nelleke, Une fenêtre sur le monde. Les étalages bruxellois de la firme Delhaize Frères et Cie 'Le Lion'. In: Les Cahiers de La Fonderie, nr. 40 (2009), p. 17-22.

Textiel ten voeten uit te Ronse (geleide wandeling). Ronse, (Stad Ronse) s.d. (www.ronse.be)

Tolerant vzw tot behoud van nautisch erfgoed (brochure). Sint-Job-in't Goor, (Tolerant vzw) 2009.

TROGH Pieter, Schotte onder de loep. Fragmenten uit het roemrijke verleden van een Aalsterse leerlooierij. Aalst, (Stedelijk Museum Aalst) 2009.

VAN AERSCHOT-VAN HAEVERBEECK Suzanne, Werelderfgoed: een internationale aanpak. In: Forum-Contact, jg. 16, nr. 62 (okt.-dec. 2009), p. 7-17.

VAN BOOM Nienke, MOMMAAS Hans (red.), Vernieuwingsstrategieën voor de industriestad. Comeback cities. Rotterdam, (NIA) 2009. ISBN 978-90-5662-706-5 (Zie boekbespreking).

VANDEGOOR Gust, Het schoolschip Mercator en zijn commandant Remi Van de Sande. Wespelaar, (de auteur) 2009 (zie boekbespreking).

VAN DE MAELE Romain John, Een kennismaking met het bioscoopgebeuren in enkele Dendersteden tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw. Deel 1, Aalst. In: Ons Heem, Tijdschrift over lokaal erfgoed in Vlaanderen, jg. 62 (2009), nr. 3, p. 11-30. Deel 2 verscheen in jg. 62 (2009), nr. 4.

VAN DEN ABEELE J. De letter en haar omwereld. Brugge, (Vrij Technisch Instituut / Afdeling Grafische Technieken) 1985.

VAN DEN BERGHE Steven, Aux Armes de Bruxelles, Le Dikenek et Belga Queen. Les noms des restaurants bruxellois comme indices de l'évolution gastronomique. In: Les Cahiers de La Fonderie, nr. 40 (2009), p. 62-71.

VANDEPUT Ann, HERMANS Marijke, De jeneverroute. Hasselt, (Nationaal Jenevermuseum) 2003.

VANDER MIJNSBRUGGE Kris, Het groene verleden. Waar is de tijd. 1000 jaar Aalst. Deel 9. Zwolle, (Waanders Uitgevers, i.s.m. Stad Aalst) 2005.

VAN DER VOORDT Theo, Transformatie van kantoorgebouwen. Thema's, actoren, instrumenten en projecten. Rotterdam, (Uitgeverij 010) 2007. ISBN 978 906450624-6.

VAN TOOR J.A., Geschiedenis van de Scheikunde. Amsterdam, (Veen) 2009. ISBN 978-9085711773.

VIJGEN Ingeborg, Een gouden Klok-Huis : een Haspengouwse veilinggeschiedenis in woord en beeld – 1939-1997. Sint-Truiden, (Veiling Haspengouw) 1997.

VIOE-Team bouwkundig erfgoed. De inventaris van het bouwkundig erfgoed juridisch vastgelegd. In: M&L, jg. 28, nr. 6, binnenkrant, p. 6-8.

VOGEL Robert M., Some reflections on TICCIH and Technical Museums. In: TICCIH-Bulletin, nr. 46, (winter 2009), p. 4-5. zie ook www.mnactec.com/ticcih

WILLEMS Gert e.a., Wa ne cinema ! Glans en glorie van de Mechelse bioscopen. Pro Memorie 8. Mechelen, (Erfgoedcel Mechelen) 2007.

WILLEMS Gert, Wandelen langs filmpaleizen in Mechelen (wandelbrochure). Mechelen, (Erfgoedcel Mechelen) 2007.

Tot slot vermelden we enkele nuttige websites :

Voor belangstellenden in de geschiedenis van de geneeskunde en aanverwante domeinen, surf naar <http://histoirepharmacie.free.fr/> , www.medhist.ac.uk , www.aagbi.org , www.sahlgrenska.se/museum of www.chemheritage.org

Voor kennismaking met de historie van de informatica, surf naar <http://www.dipity.com/kennislink/historie-van-de-informatica> (met dank aan K. Haustraete en A.Montald).

BOEKBESPREKINGEN

ADDIS Bill, Building: 3000 years of design, engineering and construction. Londen / New-York, (Phaidon) 2007. ISBN 978-07148-4146-5.

Een buitengewoon en omvangrijk (640 blz.) boek over de technische ontwikkeling van het bouwbedrijf. Het werk is chronologisch opgevat in negen hoofdstukken, waarbij telkens boeiende syntheses geleverd worden in de vorm van schema's. Men begint met de toelichting over de technische bijdrage van de oud Griekse en de Romeinse cultuur. Pas na de hoogstandjes van de gotische kathedraalbouw en de eerste moderne stadsversterkingen uit de renaissance-tijd, verschijnt de ingenieur op het toneel. Zijn rol wordt steeds belangrijker, vooral vanaf de tweede helft van de achttiende eeuw. Het boek gaat uitvoerig in op de niet steeds evidente relaties tussen architecten en ingenieurs. Ook het ontwerpen en berekenen met behulp van computers (periode 1960 tot heden) wordt voortreffelijk toegelicht in woord en beeld. 750 illustraties, een degelijk lexicon en bibliografie ronden de studie af. Alle informatie op www.phaidon.com.

BECUWE Frank, In de ban van Ceres. Klein- en grootmaalderijen in Vlaanderen (ca. 1850 - ca. 1850). Relicta Monografieën 3. Brussel, (VIOE – Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed) 2009. ISBN 9789075230284.

“In de ban van Ceres” is een mijlpaal in de vakliteratuur. Niet alleen vult het boek een jarenlange leemte aan inzake het onderwerp in het algemeen, het belicht ook grondig de tot op heden slechts sporadisch onderzochte grootmaalderijen in Vlaanderen. Na het eerste hoofdstuk, dat de diverse graansoorten (het maalgoed) belicht, wordt in hoofdstuk 2 de ontwikkeling geschetst van de drijfkracht (Van hulpgemaal tot mechanische maalderij). Voor het eerst werd een volledig en coherent beeld geschreven over de geleidelijke toename van mechanische (hulp)drijfkracht in talrijke traditionele wind- en watermolens. Er wordt ook uitvoerig ingegaan op de uitrusting van de eerste generaties van mechanische (klein)maalderijen.

Hoofdstuk 3 behandelt de ontwikkeling en de werking van de stoomgrootmaalderij en haar technische uitrusting. Ook de architectuur en de typologische ontwikkeling van deze nijverheidsgebouwen wordt behandeld. In hoofdstuk 4 “Van stoom tot stroom” komt malen op stoom, op gas, op petroleum en op elektrische stroom aan bod, met veel aandacht voor de binnenlandse en buitenlandse constructeurs van de machines die de drijfkracht leverden. Daarna komen (in hoofdstuk 5) de constructeurs van de maalderijgebouwen

(en de maalderij installaties) aan bod, waaronder de bekende buitenlandse bedrijven Seck (Dresden), Schneider, Jaquet & Cie (Straatsburg), Daverio & Cie (Zürich), Bühler (Uzwil), Henry Simon Ltd. (Manchester) en Ganz & Cie (Budapest). Ook de binnenlandse maalderijconstructeurs komen aan bod, o.m. de Ateliers de Construction A. Goubet (Leuven), de Ateliers Léon Michel-Simonis (Jupille), de Boerenmaalderijen D.D.D. (Dikkebus), de Ateliers bonte (Leuven), Lucien Koppen (Veltwezelt) en Doom & Mahieu (Ieper en Brussel).

Interessant dat hier ook informatie op volgt inzake bouwers van weegtoestellen, de productie van drijfriemen, scherptoestellen en jutezakken. De studie wordt afgesloten met samenvattingen in diverse talen en een voortreffelijke bibliografie. Hopelijk komt de studie ook ten goede van een betere bescherming en een duurzaam behoud van het rijk maalderijerfgoed in Vlaanderen.

DELARBRE Filip, JASPERS Patrick, KOHLBACHER Jan, e.a., Mijnerfgoed in Limburg. Putten uit een eeuw steenkool. (Dossier, 41 p.) In: Openbaar Kunstbezit Vlaanderen, jg. 47, 2009, nr. 2.

Dit dossier bevat een aantal verhelderende opstellen omtrent het mijnerfgoed in Limburg. Na een historisch overzicht over driekwart eeuw steenkool-exploitatie in het Kempische mijnbekken wordt gefocust op een aantal collecties in de mijnstreek, o.m. het Vlaams Mijnmuseum (Beringen) en het Museum van de Mijnwerkerswoning (Eisden). Daarna volgt een kapittel over de ontsluiting van de mijnarchieven. In “Het zwarte erfgoed” wordt het onroerend erfgoed en de herbestemming van mijngebouwen behandeld. Vervolgens wordt aandacht geschonken aan het immaterieel erfgoed. De epiloog belicht de masterplanen voor de mijnregio. Tenslotte volgt een praktisch gids voor bezoek aan diverse mijnsites. Hiermee wordt dit waardevol en praktisch georiënteerd dossier afgesloten.

Guide d'architecture de la Métropole Lilloise. Liile Métropole – Courtrai – Tournai – Ypres. (2de éd). Lille, (Le Passage Paris – New York Editions) 2009. ISBN: 978-2-84742-128-6.

Dit is de tweede (uitgebreide en herziene) uitgave van een erg handige en voortreffelijk geïllustreerde gids door het bouwkundig erfgoed van de Rijselse metropool (Rijsel, Roubaix, Tourcoing) en nabijgelegen Belgische agglomeraties. Op chronologische wijze defileren gebouwen uit tien eeuwen bouw-erfgoed, waarbij gelukkig het industriële erfgoed niet vergeten werd. Integendeel: het komt uitgebreid aan bod door de beschrijving van onder meer stations (p. 160 e.v.), brouwerijen en jeneverstokerijen (o.m. p. 176-177),

kalkovens (p. 178), spinnerijen en weverijen (p. 180-183), watertorens en –reservoirs (p. 188-192), arbeidershuisvesting (p. 194 e.v.), tuinwijken en sociale huisvesting (p. 238-241), bedrijfsgebouwen uit het interbellum (p. 246-249), gerenoveerde textielfabrieken (p. 278-279, 302-303, 306-307) en hedendaagse industriële architectuur (p. 296-299). Voor elke stad en wijk werden wandelparours uitgewerkt, voorzien met voortreffelijke kaarten. Een chronologische index en index op plaatsnamen en gebouwen rond de gids af. Prijs: 25 Euro. Zeer warm aanbevolen.

JANSSENS Sarah, Magnifique. Hasseltse keramiek spreekt! Hasselt, (vzw Verzamelaars Unie Hasselts Keramiek) 2009.

Prachtige catalogus bij een tentoonstelling in het Nationaal Jenevermuseum, opgevat zoals een eerder uitgegeven boek door dezelfde uitgever, samengesteld door Mario BAECK (zie onder deze auteur in de lijst hierboven) over bouwkeramiek in Hasselt. Na een inleidend hoofdstuk over reclame in al zijn vormen en gedaanten (Romeinse mozaïeken, uithangborden, porseleinkaarten, etiketten, sierschotels, reclameborden, logo's, enz.) wordt nader ingegaan op de productie van keramische reclameobjecten. De stokerijen Fryns en Willems namen hierin het voortouw. Daarna wordt nog ingegaan op de keramische reclame van diverse Hasseltse jeneverstokerijen: Distillerie de l'Etoile – Florent Villers, E.&L. Leynen, L. & A. Croonenberghs, Gebroeders Nelissen. Ook de keramische reclameartikelen voor apotheek Emile Poncelet en voor klanten uit andere Belgische en buitenlandse steden krijgen ruim aandacht. Tenslotte wordt ingegaan op de gebruikte productietechnieken. Alle tentoongestelde voorwerpen worden (ingedeeld in categorieën, zoals borden, asbakken, onderzetters, kruiken, tegels, potten, enz) op het eind van het boek (in kleur !) afgebeeld. Een zeer aantrekkelijke lay-out en vormgeving maakt van deze uitgave binnenkort zeker een "collectors item". Contactadres uitgever: V.U.H.K., Heerstraat 154 3511 Kuringen (Hasselt).

MICHEL Thierry, BRAECKMAN Colette, NDAYWEL E NZIEM Isidore, MOREAU Jean-Louis, BRION René, Katanga business. Brussel, (Editions Luc Pire) 2009. ISBN 978 2507002756.

Dit boek is uitzonderlijk in verschillende opzichten. Thierry Michel, tevens auteur van het boek en de film "Congo river" en de documentaire "Mobutu, roi du Zaïre", realiseerde in moeilijke omstandigheden een buitengewoon fotoboek over de belangrijkste mijnstreek van het Afrikaanse continent. Voor het eerst lezen we ook een coherent en objectief verhaal over de industriële en

sociale geschiedenis en de ontwikkeling van de Katangese mijnbouw en de exploitatie van (onder meer) het "rode goud", het kostbare kopererts. Hoe startte de mijnbouw tijdens de koloniale periode en welke verschillen zijn er met de mijnbouw na het onafhankelijkheid (1960). Wat was de impact van het regime van Mobutu? Welke rol spelen de Chinese en andere nieuwe buitenlandse ondernemers in de Congolese economie? Hoe probeert de huidige president van Katanga, de jonge en populaire Moïse Katumbi, de broze democratie te versterken via zijn industrieel beleid. Hoe wordt de rijkdommen verdeeld ?

De haarfijne analyse van de auteurs komt eveneens tot zijn recht in de gelijknamige DVD, die een documentaire van ruim 90 minuten bevat, alsook diverse bonus - interviews met ondernemers en politici (zie www.katanga-lefilm.com). Warm aanbevolen.

PIETERS Harm, Uitvinders in Nederland. Vier eeuwen octrooien. S.I., (Quest / G+J Uitgevers CV) 2009. ISBN 978-94-6044-013-7.

Compact en grensverleggend vulgariserend wetenschappelijk boek omtrent uitvinders boven de Moerdijk. Aan het einde van de 16de eeuw begon de Nederlandse overheid octrooien te verlenen op uitvindingen. Simon Stevin en Jan Adriaanz. Leeghwater behoorden tot de eersten die van deze overheidsbescherming konden genieten. Octrooien waren bedoeld om de ontwikkeling van de techniek te stimuleren. Premies en prijzen werden verleend aan wie met nuttige ideeën voor de dag kwam, bijvoorbeeld om de beruchte paalwormen te bestrijden die in de 18de eeuw de Nederlandse kust bedreigden.

Het boek vormt een ode aan uitvinders, technici en ingenieurs. Aan bod komen vele tientallen uitvinders uit het ancien régime en de hedendaagse tijden. Een greep uit een groot aanbod : Willem Meester en zijn "waterkanon", Frits Prinsen (pionier van de gloeilamptechnologie), J.P. Bles (en zijn modellen voor de "koeienschoen"), Cornelis Drebbel (experimenten met duikboten en "goed trekkende" schoorstenen), Cornelis Lipkens en Olke Uhlebeck (duikboten en duikerspakken), Ferdinand Obdam (en zijn nieuwsoortige vijzelmolens), Frederik Bijl (vernieuwing in watermolentechnologie), Cornelis D. Muys (waterlozing met tjaskers en andere molensoorten), J. De Booi fr. (caissons in gewapend beton voor de bouw van afsluitdammen), Jan Blanken Jansz. (uitvinder van de waaiersluis), A. Lipkens (optische seintoestellen), R.R. Lodewijk De Muralt (verstevigingsystemen voor dijken), A.G. Eckhardt (hellend scheprad), Steven Hoogendijk (vroegge toepassing van de stoommachine), Jacob van de Werken (heimachines en waterbouwkundige systemen), Jan van der Heyden (eerste brandspuiten), Petrus Plancius (oplossingen voor het lengtevraagstuk, navigatietechnieken), Cornelis Meyer

(“scheepskamelen” om schepen doorheen ondiepten te loodsen) Gerhard Moritz Roentgen (stoomvaartpionier), Adriaen Terreir (de ijszeilboot), Gerrit Soerders (landboot), IJsbrandt Jansz. (vroeger getijdemolens), François Xavier d'Arles de Lignière (baggerboten), Andries Scheerboom (voorloper van de airco), Alexander de Stappers (zoektocht naar de “perpetuum-machine” en de “Vifer”, een bijzondere hydraulische machine), Willem Nys (vroegere roswatermolen). Zie ook: www.nationaalarchief.nl / www.octrooicentrum.nl / www.quest.nl.

ROBINSON Andrew, De kunst van het meten. 's Gravenland (Fontaine Uitgevers) 2008. ISBN 978 90 5956 260 8

Meten is sinds het begin van de beschaving bepalend geweest voor de samenleving. Lengte, oppervlakte, inhoud, hoek, gewicht, waarde en tijd werden gekwantificeerd en gesystematiseerd bij landmeting, de landbouw, het bouwwezen, het heffen van belastingen en veel andere aspecten. Er verschenen in de moderne maatschappij kassa's, communicatiesatellieten, hersenscans... “De kunst van het meten” verklaart de ideeën achter maateenheden, metrieke stelsels en meetinstrumenten en licht hun toepassing toe. Het boek verkent alles wat meetbaar is, van temperatuur, aardbeving en radioactiviteit tot medische, sociale en economische aspecten. De lezer wordt meegevoerd naar de Hubble-ruimtetelescoop met zijn beelden van sterrenstelsels aan de rand van de bekende wereld tot intelligentietesten en de verste uithoeken van het menselijk brein. Robinson licht de rol van de wetenschap toe in het dagelijks leven en doet dit op een toegankelijke, visuele en aantrekkelijke manier. Zijn boek geeft antwoorden op vragen die wij stellen over hoe wij onszelf, onze planeet en het heelal meten. www.fontaineuitgevers.nl

VAN BOOM Nienke, MOMMAAS Hans (red.), Vernieuwingsstrategieën voor de industriestad. Comeback cities. Rotterdam, (NIA) 2009. ISBN 978-90-5662-706-5.

Europa kent steden die soms eeuwenlang werden gedomineerd door de textielindustrie. Toen de sector zich verplaatste naar de derde wereldlanden werden de leegstaande fabrieken gesloopt of met veel moeite hergebruikt en herbested. In “Comeback cities” wordt de recente geschiedenis van een aantal vroegere textielsteden belicht en worden de strategieën verklaard waardoor herbestedingen slaagden. De behandelde steden zijn Tilburg, Enschede, Chemnitz, Gent, Roubaix, Lodz, Prato, Leeds, Manchester, Huddersfield, Tampere en Forssa. Het gedeelte over Gent werd geredigeerd door Eric Corijn en Peter Scholliers. Het totale resultaat werd een buitengewone vergelijkende studie, waaraan deelgenomen werd door verschillende

universiteiten en tientallen bevrageden. Het boek fungeert als ‘catalysator’ voor de gedachtevorming over stedelijke revitalisering op economisch, architectonisch, cultureel en stedenbouwkundig gebied en is een stimulans en aanzet voor meer internationale samenwerking. Het boek is voortreffelijk geïllustreerd met (vaak vanuit hetzelfde standpunt genomen) foto's uit heden en verleden. Een echte aanrader ! Zie ook: www.naipublishers.nl / info@naipublishers.nl

VANDEGOOR Gust, Het schoolschip Mercator en zijn commandant Remi Van de Sande. Wespelaar, (de auteur) 2009.

Dit boek verhaalt de intrigerende en veelzijdige loopbaan van Remi Van de Sande, geboren te Haacht in 1893 en overleden te Antwerpen in 1969, de commandant (tussen 1928 en 1955) van de laatste twee Belgische schoolschepen l'Avenir en Mercator. Zijn maritieme loopbaan startte als matroos op een Engels zeilvrachtschip. Van de Sande werd in 1914 als officier op de SS Dacre Hill te Hamburg krijgsgevangen genomen, maar wist te ontsnappen en vervoegde het Belgische leger aan de IJzer. Hij werkte na de oorlog op het stoomschip l'Escaut en werd nadien benoemd als eerste officier van de Red Star Line tot hij in 1924 aangesteld werd tot kapitein van het schoolschip l'Avenir. Dit schip maakte in 1931 plaats voor de kleinere driemaster Mercator. Van de Sande paste de technische gebreken van de Mercator aan en maakte met dit zeilschip een twintigtal grote reizen in het kader van de opleiding van cadetten en matrozen. Deze reizen hadden ook allerhande wetenschappelijke missies tot doel.

De Engelse Navy eiste in 1943 de Mercator op en gebruikte het als depotschip in de marinehaven van Freetown. Na de oorlog werd het totaal onderkomen schip naar Antwerpen gesleept en hersteld. In 1950 begonnen de laatste reizen van de Mercator onder het commando van Van de Sande, die in 1955 opgevolgd werd door commandant Roger Ghys. Van de Sande werd dan aangesteld tot directeur van de Hogere Zeevaartschool te Antwerpen en werkte daar tot in 1959.

De studie van Vandegoor startte in 2003, toen de familie Van de Sande het rijke archief van de commandant ter beschikking stelde van Gust Vandegoor, het boegbeeld (en heden secretaris) van het Verbond Heemkunde Vlaams Brabant.. Het is een erg lijvig en zeer fraai geïllustreerd boek (458 p.) geworden, met veel zorg samengesteld, een model voor veel andere archiefonderzoeken.

INHOUD

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele recente activiteiten...	3
Komende activiteiten.....	7
Oproepen.....	9
Erfgoednieuwjes uit de regio's.....	10
Vlaanderen, Brussel, Wallonië.....	11
Internationaal nieuws.....	26
Uitvindingen en uitvinders.....	34
Onder de leeslamp	36
Boekbesprekingen.....	45

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw
Stapelhuisstraat 15 3000 LEUVEN
(IBAN : BE 34 00 13 0881 0690 – BIC : GEBABEBB)

Prijs jaarlijks lidmaatschap:**BELGIË**

Sympathiserend lid : 20 €
Vereniging : 30 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €

BUITENLAND

Sympathiserend lid : 30 €
Vereniging : 40 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €

SIWE vzw is aangesloten bij

**CONTACTCENTRUM
VOOR
ERFGOEDVERENIGINGEN**

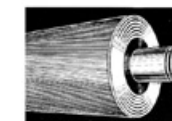
Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

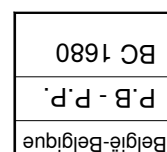
Leuven.
Eerwennoud,
springlevend.

N.V. Domein Ternesse S.A.

Ateliers BONTE

Artfitekantoor: BIERBEEK
Erkenningsnr.: P209286

Artzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN